

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

MARSVÄR. Motiv från Stockholms ström.

(Foto: Sv. Turistföreningens bildarkiv)

LÄS I DETTA NUMMER:

Ledare:

DYRBAR SPARSAMHETSPOLITIK

★

RADION I ANTITUBERKULOS-
ARBETETS TJÄNST

★

Överläkare Sigurd Berg:

SMITTA OCH SMITTSKYDD VID
TUBERKULOS

★

Svea Starrin-Reindahl:

DELTIDSARBETE FÖR LUNG-
SJUKA I U. S. A.

★

Gustaf Carlsson:

VÄGEN TILLBAKA

★

HÅRDA TAG — KÅSERI
AV THOMAS

★

KORSORD - SCHACK - KRONIKA
PATIENTERNAS SPALT

Sävsjö Sanatorium

PRIVATSANATORIUM FÖR LUNGSJUKA.
(Beläget å Småländska höglandet)

Modern utrustning. Moderna bekvämligheter, varmt och kallt vatten. Särskilt toalettrum i de flesta rum.

Prospekt erhålles under adress Sävsjö.

Patienter emottagas även för kortare tids vård, t. ex. under väntetid till annat sanatorium eller för eftervård.

Avgifter Kr. 9:—13:50 pr dag.

Överläkare: Doktor Åke Björklund, tel. Sävsjö 260.

Ändrad utgivningsdag för "Status"

Fr. o. m. denna månad kommer Status att utgivas den 1 i månaden i st. f. förut den 15.

Annonser och bidrag till tidskriften skola därför hädanefter för att kunna inflyta i tidskriften vara oss tillhanda **senast 10 dagar** före den 1 i den månad, för vars nummer annonsen eller bidraget är avsett.

Särskilt gäller detta bidrag till "Patienternas spalt."

Fråga Eder handlande
efter **svenska**
silkesklädningstyger

Tidningen **FOLKET,** Eskilstuna,

är den mest lästa av sörmlands-
tidningarna på platsen
och i länet

Värdefullt annonsorgan.

Aktiebolaget **Erikson & Larson** B O R Å S

HERRKONFEKTIONSFABRIK
samt tillverkning av
Arbetskläder
Sportkläder

Trikåfabrik

TELEFON OCH TELEGRAMADRESS:

«ERLABOLAGET»

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

MARS 1941

Utkommer en
gång i månaden
4:de årgången

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Telefon 41 39 99 Postgiro 154420
Götgatan 83^{II}, Stockholm

"De Lungsjukas Eftervårdskommitté"
De Lungsjukas Riksförbund

Dyrbar sparsamhetspolitik

Riksdagen har som bekant nu bifallit k. m:ts förslag om dyrtidstillägg under 1941 på folkpensioner ("tilläggs pensioner"), invalidunderstöd och barnbidrag med 1/6 av folkpensionens eller understödets belopp för året. Tillägget sker i form av två extra månadsutbetalningar under innevarande år.

Till grund för k. m:ts förslag ligger en utredning, verkställd av Pensionsstyrelsen, som också föreslagit den nu genomförda förbättringen av folkpensionerna. Pensionsstyrelsen har som utgångspunkt till frågan om dyrtidstilläggens storlek tagit den stegring av levnadskostnaderna, som styrelsen beräknar har inträtt efter storkrigets utbrott hösten 1939. Levnadskostnadsindex med 1935 som basår var den 1 juli 1939 108 och hade, med Pensionsstyrelsen hösten 1940 utredde frågan om dyrtidstilläggen, stigit till 126, vilket skulle innebära, att levnadskostnaderna under denna tid stegrats med c:a 16,7 proc., vilken höjning alltså skulle kompenseras genom det beslutade dyrtidstillägget på folkpensioner och invalidunderstöd med 1/6 av dessas belopp, motsvarande nära 17 proc. å desamma.

Det förefaller sålunda vid ett ytligt betraktande som skulle de pensionärer, som åtnjuta tilläggs pension eller invalidunderstöd genom de beslutade dyrtidstilläggen ha blivit fullt sulagerade för de på grund av kris tiden ökade levnadskostnaderna. Det är dock att märka — vilket Pensionsstyrelsen i sin utredning även påpekar — att levnadskostnadsindex fastställes med hänsyn till en hushållsbudget för familj om man, hustru och två barn, åtnjutande en viss realinkomst, som beräknas med utgångspunkt från en årsinkomst av omkring 3 500 kr. år 1935 (i det följande här kallad "normalfamilj"). Lägges i stället en understödstagares normalbudget till grund för indexberäkningen, har levnadskostnadsstegringen varit något större, vilket sammanhänger med den omständigheten, att utgifterna i denna senare budget så gott som uteslutande utgöres av inköp av livsmedel, bränsle o. d. — d. v. s. sådana

varor, som mest drabbats av prisfördyringen. Vidare har levnadskostnadsindex sedan förra kvartalet stigit med ytterligare 4 enheter till 130, och därtill är en troligen ganska kraftig indexökning — bl. a. på grund av den nya omsättningsskatten — att vänta under innevarande kvartal. Lågt räknat kan man förutsätta, att levnadskostnaderna sedan den 1 juli 1939 vid nästa kvartalsskifte skola ha ökat med minst 25 proc. (Ökningen var redan den 1 jan. 1941 c:a 22 proc.) Den stora befolkningsgrupp, som för sin försörjning är beroende av folkpensioner och invalidunderstöd, skulle då ha erhållit kompensation för dyrtiden med endast 2/3 av de stegrade levnadskostnaderna; detta enligt Pensionsstyrelsens beräkningsgrunder.

Vad detta betyder för en befolkningsgrupp, som redan före kristiden faktiskt levde på svältgränsen, ligger i öppen dag. Särskilt svårt är det för de lungsjuka, som åtnjuta invalidunderstöd med eller utan fattigvårdshjälp. Den blygsamma ökningen av fattigvårdsunderstöden, som — visst icke i *alla* fattigvårdssamhällen — ansetts lämplig under de senaste två åren, motsvarar långt ifrån de genom krisen ökade hjälpbehoven. För den lungsjuke konvalescenten, vilken på grund av sin sjukdom är beroende av "närande och riklig föda", som läkarordinationen brukar lyda, är i synnerhet ökningen av livsmedelspriserna katastrofal. För att som exempel nämna för den lungsjuke så viktiga födoämnen som mjölk och smör, har mjölken (i Stockholm) från 1 okt. 1939 stigit från 25 till 33 öre lintern och smöret från kr. 3:44 till kr. 4:50 per kg. Jämför man indextalen för de olika varugrupperna den 1 jan. 1941 med 1935 års prisnivå, finner man, att t. ex. fisk stigit med 70 proc. (medelpriset på salt sill var i dec. 1940 kr. 1:36 mot kr. 0:93 i sept. samma år), kött med 54 proc., bröd med 39 proc. mejeriprodukter, ägg och margarin med 33 proc. o. s. v.

Som ovan nämnts är levnadskostnadsindex för understödstagare *högre* än för "normalfamilj", beroende

på det högre indextalet för livsmedel och på det förhållandet, att understödstagarens budget praktiskt taget är en ren "livsmedelsbudget". Under sådana förhållanden synes det oss som om det varit riktigare att vid beräkningen av dyrtidstilläggen å folkpensioner och invalidunderstöd, *livsmedelsindex* lagts till grund för densamma. Hade så skett, skulle man kommit fram till en procentsats, som i *det närmaste* motsvarat den verkliga höjningen av folkpensionärernas levnadskostnader. *Socialstyrelsens livsmedelsindex* för "normalfamilj" hade nämligen härvidlag inte varit den riktiga beräkningsgrunden. Detta framgår av en av Stockholms stads statistiska kontor upprättad tabell över livsmedelskostnadsindex för understödstagare i Stockholm för tiden jan. 1939—jan. 1941. Av denna tabell framgår, att då Socialstyrelsens livsmedelsindex för "normalfamilj" i okt. 1940 var 136 var motsvarande siffra för understödstagare i Stockholm 141,2 — alltså 5 enheter högre. I jan. i år var enligt samma beräkning livsmedelsindex för understödstagare i Stockholm 149,8 (den kraftiga uppgången är huvudsakligen beroende på den vid nyåret tillkomna omsättningsskatten), vilket alltså innebär, att livsmedels = levnadskostnaderna för denna kategori sedan 1935 stigit med c:a 50 proc. Denna siffra gäller visserligen Stockholms stad, men livsmedelskostnaderna i det övriga landet torde icke i någon högre grad understiga de i Stockholm — vissa livsmedel äro t. o. m. dyrare i landsorten än i huvudstaden.

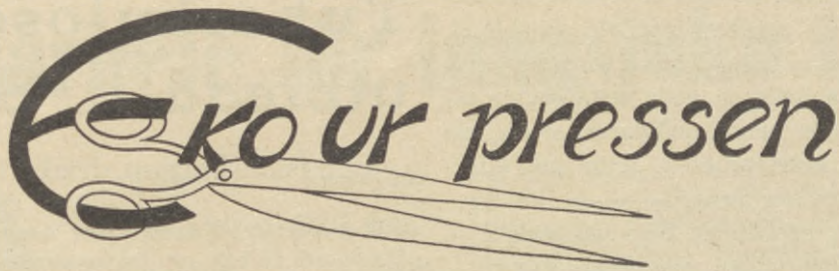
Den utredning betr. de lungsjukas levnadsförhållanden, vilka för sin försörjning äro beroende av det allmänna, som De Lungsjukas Riksförbund verkställde förra sommaren, visade bl. a., att ovannämnda kategori lungsjuka i landskommunerna äro helt hänvisade att leva på folkpensionen, 25 å 30 kr. i månaden. Även om de därjämte av kommunen åtnjuta fri bostad — i många fall en mycket bristfällig sådan — har man svårt att fatta, hur dessa människor (trots att de nu beviljats ett dyrtidstillägg av c:a 5 kr. i månaden!) skola klara sig genom krisen. Fattigvårdsunderstöd åt lungsjuka, som uppbära folkpension, förekommer, som nämnt praktiskt taget inte i de genuina landskommunerna, om man inte räknar vård å ålderdomshem e. d. Enligt en av Socialvårdskommittén nyligen avslutad statistisk undersökning utgjorde antalet tilläggs pensionärer, vartill de lungsjuka räknas, vilka hösten 1938 åtnjöto fattigvård eller kommunalt pensionstillskott i hemmet i de rena jordbrukskommunerna endast 6,7 proc. av samtliga och i mera tätbebyggda, "blandade" — samt industrikommuner från 10 till 18 proc. Dessa siffror bekräfta alltså, vad som framgått av Riksförbundets utredning, liksom även resultatet av Social-

vårdskommitténs undersökning överensstämmer med denna ifråga om pensionsbeloppens storlek (25 å 30 kr.) Socialvårdskommittén meddelar även storleken av de fåtaliga fattigvårdsunderstöden till ifrågavarande kategori: i genomsnitt 13 och 19 kr. per månad.

Som jämförelse kan nämnas, att i städerna antalet tilläggs pensionärer, som åtnjuta fattigvård i hemmen är betydligt större. För Stockholm är siffran 23, 1 proc. för Malmö 19,9 proc., för Göteborg 33 proc. och för övriga städer 24,3 proc. Härvid har ej medräknats sådana, som vårdas å anstalt, ålderdomshem e. d. Även i städerna var tillskottet från fattigvården mycket lågt tilltaget redan år 1938, och sedan dess ha fattigvårdsunderstöden höjts endast obetydligt, särskilt för "tilläggs pensionärerna". För Stockholms stad torde den genomsnittliga höjningen av understöden till tilläggs pensionärer utgöra endast några få procent.

De siffror, som här ovan meddelats, torde tillräckligt belysa de svårigheter, de icke arbetsföra lungsjuka f. n. ha att brottas med. Man måste med bekymmer motse de följder de lungsjukas på grund av kristiden ytterligare försämrade existensmöjligheter komma att medföra. Bortser man från de umbäranden de lungsjuka själva gå till mötes, slår man dövörat till för rent humanitära synpunkter, då det gäller fattiga och sjuka, kan man dock icke undgå att i en snar framtid ställas inför konsekvenser av stor social räckvidd och betydelse, vilka komma att medföra dryga kostnader för stat och kommun. Det är möjligt, att man på grund av större livsmedelsbrist under alla förhållanden icke kan undgå en stegring av tuberkulosfrekvensen — en företeelse som hittills synes varit ofrånkomlig under skärpt kristid — men utan tvivel skulle en sådan frekvens kunna minskas betydligt, om man förbättrade de sjukas ekonomiska standard. Ökade utgifter för de lungsjuka kommer man ändå inte ifrån — i form av ökade kostnader för sjuk- och sanatorievård. Det kan i detta sammanhang nämnas, att Göteborgs stad, som nu står i begrepp att inrätta nya vårdplatser för lungtuberkulösa, därvid som en realitet räknar med ett betydligt ökat platsbehov på grund av kristiden.

Vi upprepa, vad vi förut framhållit i denna tidskrift: Är det inte helt enkelt en nödvändig beredskapsåtgärd detta, att i görligaste mån förhindra en stegrad tuberkulosfrekvens genom att ägna de lungsjuka och deras försörjningsproblem litet större uppmärksamhet? Miljoner kronor ha under årens lopp nedlagts i krigskostnader, då det gällt att driva folkfienden tuberkulos tillbaka — med gott resultat. Skall man nu med händerna i kors åse, hur denne fiende återerövrar gamla positioner? Ett är visst: Vad man med ena handen sparar genom otillräckliga understöd åt de lungsjuka, det får

Privatgeschäften

Under rubriken "Nödvändig sanering" behandlar *Öresunds-Posten* frågan om privatgeschäften i de lungsjukas namn, närmast med anledning av det i föregående nummer av "Status" omnämnda geschäftet "Den lungsjukes egen tidning", numera omdöpt till "Solglimtar", som utgives av "den i dagarna genom polisens ingripande mycket omtalade pornografskriftfirman Johansson-Johannesson i Halmstad" — för att citera *Öresunds-Posten*.

Ö. P. skriver:

"Status instämmer i det av oss framförda kravet på kontroll även över tryckalster, som utges under välgörenhetsskylt. Vad närmast hjälp åt tbc.-sjuka i konvalescentstadiet beträffar borde en sanering snarast möjligt företagas. Det är ändå för rusligt att sådana obskyra företag som det i Halmstad skall kunna ha möjlighet att ockra på lungsjuka. Kunna inte Nationalföreningen för tuberkulosens bekämpande eller vederbörande läkareorganisation ta saken om hand?

Vi låta frågan gå vidare till dessa institutioner, vilka dock borde ha ett visst intresse av en upprensning av det träsk, vari geschäft av detta slag frodas.

Vad allmänheten beträffar har den fått en ny påminnelse om, att "Solglimtar" kunna vara ganska ljuskygga företeelser — antingen det nu gäller barnhem eller "tidningar för lungsjuka".

*

I pressläggningsögonblicket ingår ett meddelande, att tidningen "Solglimtar" nu skulle ha omdöpts till "Ljusglimtar". Det förstnämnda namnet har väl antagligen genom pressens närgångna granskning av företaget blivit alltför komprometterat.

I många former trivs det sköna!

Att förbilliga läkemedlen

är en social angelägenhet av lika stor betydelse som många andra, skriver *Smålands Allehanda*:

Denna insikt har tydligen inte stått klar för dem, som beslutade om omsättningsskattens detaljer. Att lägga sådan skatt på läkemedel är ett ytterst mobjudande fiskaliskt missgrepp, en anomali i det allmännas sociala omsorger. Staten, hur beträngd den än är, bör icke lägga någon sten på sjukdomens börda.

Beskattning av läkemedlen har nog på många håll väckt berättigad undran.

Radion i antituberkulosarbetets tjänst

Radio-tjänst har i serien "Hos doktorn" under den förflutna månaden vid två olika tillfällen behandlat tuberkulosproblem, vilket skett i form av dialoger mellan läkaren — patienten eller läkaren — lekmannen. Dialogerna ha haft till författare d:r Sigurd Berg — överläkare på Solbackens sanatorium och ordf. i Sv. Sanatorieläkarföreningen — och det torde väl inte finnas mer än en mening om att detta bidrag till antitu-

berkulospropagandan helt enkelt var ovärderligt. Propagandan, upplysningsarbetet i press, böcker och broschyrer kan aldrig nå den effektivitet som kan uppnås genom radion. Och särskilt gäller detta, då framförandet sker på ett så populärt och fängslande sätt som ifråga om d:r Bergs radiodialoger, vilka f. ö. präglas inte bara av den skicklige tuberkulosläkarens sakkunskap utan även av den habile dialogförfattarens förmåga att få fram en lättflytande och okonstlad konversation.

D:r Bergs andra dialog rörde sig om lungtuberkulosens symptom och behandling. Man torde långt ifrån ha anledning kritisera den optimistiska syn på problemet, som var genomgående i framställningen — så länge densamma gällde behandlings- och läkningsmöjligheter. Den lungsjuka flickan, som gjorde en "happy-end"-betonad sorti med läkta lungor, hade ett tydligen

man med den andra ge ut i ökade kostnader för sanatorievård.

Sparsamhet av den sorten ställer sig i längden ganska dyrbar — även, om man inte medräknar förlorade människoliv och förspild folkhälsa.

J. S—n.

välbärgat dem, där hon fick all den eftervård, hon behövde. Ja, hon tycktes t. o. m. få tillbaka sin plats! Förf. lät emellertid den lycklige fadern uttala en stilla undran, om alla lungsjuka hade så goda möjligheter till eftervård. Och då måste sanatorieläkaren svara, att nej, det är ett mycket svårt problem detta med eftervården, men man hade vissa planer — — —

Och så punkt för *det* problemet. Som väl ändå f. n. är det viktigaste då det gäller tuberkulosvården — därom är säkert också d:r Berg ense.

Därmed är inte sagt, att frågan "halkades över" så lätt på grund av författarens intentioner. Hans uppdrag sträckte sig troligen inte till behandling av eftervårdsproblemet, som ju är tillräckligt omfattande för att fordra en programpunkt för sig — om inte flera! Frågan är emellertid, om Radio-tjänst anser ett sådant arrangemang lämpligt f. n. Och på denna fråga torde icke ges något svar — — —

*

D:r Bergs första dialog, behandlande smitta och smittskydd, återfinnes som särskild artikel i detta nummer.

Tuberkulosläkarföreningen sektion av läkarsällskapet. Sedan Svenska läkarsällskapet medgivit att Tuberkulosläkarföreningen får anslutas till sällskapet såsom dess sektion för tuberkulosforskning har föreningen slutgiltigt godkänt härav betingade och tidigare preliminärt antagna ändringar av stadgarna. Till ordförande har föreningen vid sammanträde den 12 febr. på Sabbatsberg valt d:r Gustaf Neander, till sekreterare d:r B. Karth och till redaktör d:r Carl Löwenhjelm, till revisorer professor J. Tillgren och d:r Alf Westergren. D:r F. Tisell redogjorde vid sammanträdet för ett fall av kavernös lungtuberkulos med godartat förlopp hos ett åtta månaders barn. D:r E. Ekberg höll föredrag om fall av flyktiga infiltrat och ringbildningar. Likartade fall demonstrerades av doktorerna Leffler och Juhlin-Dannfelt.

Fattigvårdsorganisationen i Stockholm reformeras. Fattigvårdsnämnden i Stockholm har beslutat att under sex månader vid vissa av nämndens distriktsbyråer pröva en organisationsform, som syftar till att rationalisera och effektivisera arbetet. Förslaget härom, vilket framlagts av fattigvårdsdirektör Wangson, innebär ganska genomgripande förändringar beträffande både den yttre och inre organisationen. Det går ut på att förenkla och förbilliga organisationen. Den mest genomgripande förändringen berör assistenterna. Dessa bli icke endast utredningsmän som nu utan få snarare en ställning som social kurator. Assistenten blir en tjänsteman, till vilken de hjälpsökande kunna vända sig för att få råd och hjälp. Allmänheten skall icke längre behöva vända sig till många olika personer utan till en enda, vilket ju blir en fördel särskilt för äldre personer. Vinsten för staden blir väsentligt minskade förvaltningskostnader, särskilt lönekostnaderna minskas.

Tuberkulosen mest utbredd i "Stenriket"

Bohuslänsbarnen dricka för mycket kaffe!

70 procent av de bohuslänska barnen dricka fortfarande mellan en och en halv och två koppar kaffe om dagen. Men endast sex proc. äro koffeininister med en dagskonsumtion av tre koppar kaffe och mera, medan denna kategori år 1933 utgjorde inte mindre än 29 proc. Det går alltså framåt trots allt. Siffrorna nämnas i d:r Erik Forsgrens berättelse över 1940 års läkarundersökningar för upptäckande av tbc hos skolelever. D:r Forsgren anger i detta sammanhang att 15 år borde vara åldersgräns för erhållande av kaffekort.

Tydliga samband kunna skönjas mellan det allmänna kosthållet och tbc-sjukligheten. I länets sydligare delar är tbc-dödligheten särdeles låg. Barnens näringsstandard är här i allmänhet hög och de hygieniska förhållandena bättre.

"Stenriket" samt skärgården ha relativt hög tbc-dödlighet. Dessutom är sjukdomen här inte utomfamiljär. Tbc i släkten är i stället 2 till 3 gånger så stor som i södra delarna. I en socken visade sig vid undersökning att ända till 90 proc. av tuberkulinpositiva barn hade tuberkulos i sin närmaste släkt.

Farligt är det i synnerhet vid industrier, där på grund av hastig expansion bostadstillgången är otillräcklig. Bo de unga långt från arbetsplatsen, hinna de inte hem för att äta ordentligt. Viktigt är, att kosthållet blir tillfredsställande och att inte de ungas pengar slösas bort på stimulans såsom sprit och tobak. En del av lönen bör under sådana förhållanden utgå in natura i form av mat, menar d:r Forsgren. Vid industrier av denna typ bör ordentlig utspisning anordnas vid marketenterier.

Slutligen påpekar d:r Forsgren det besvärliga i att låta arbetarna från ABC-fabrikerna resa den långa vägen från Kungälv till Svenshögen för undersökning och fotografering. För att bespara dem denna resa samt för annan dispensärverksamhet borde en skärmbildsapparat anskaffas.

Ny dispensärcentral i Göteborg? Hälsovårdsnämnden i Göteborg begär hos stadsfullmäktige ett anslag på dels 451 000 kr. till uppförande av nya byggnader för dispensärcentralen dels 67 450 kr. till röntgenapparatur, möbler och övriga inventarier till nybyggnaden.

Nybyggnadsförslaget avser uteslutande dispensärlokaler, alltså ingen sjukavdelning. Den över 200-åriga nuvarande byggnaden, gamla fattighuset, i kvarteret Stångebro på Stampen rives och ersättes av en 45 m. lång huvudbyggnad i en våning med fasad mot Lilla Stampgatan samt en ekonomibyggnad i två våningar.

DRICK och NJUT av HERMES KAFFE

Kaffet där kvalitén är högre än priset och smaken huvudsaken.

Ombud antagas.

Åberopa denna tidning.

KAFFE A/B HERMES

Liljeholmsvägen 4 - Stockholm 9

Tel. 45 10 02, 45 10 45, 45 12 32

Deltidsarbete för lungsjuka i U. S. A.

**Syfabrik i New-York
sysselsätter 135 kon-
valescenter. — 25-årigt
försök som slagit väl ut.**

★ ★

*"Patienten är mer än ett
par lungor på ben".*

**Av SVEA STARRIN
-REINDAHL**

*Då man genom arbete vill väcka sanatoriepa-
tientens självtillit, måste man behandla honom
som en sjuk individ, som försöker bli frisk och
ej som en understödstagare, vilkens arbetsvilja
skall prövas.*

*Denna mycket förnuftiga synpunkt på proble-
met de lungsjukas yrkesutbildnings- och syssel-
sättningsfråga framföres i nedanstående artikel
av fru Svea Starrin-Reindahl, som för "Status"
läsare berättar om deltidarbete för lungsjuka i
U. S. A. Fru Starrin-Reindahl — som är knuten
till Stockholms läns arbetsförmedling och alltså
i sitt dagliga arbete kommer i nära kontakt med
frågor av denna art — har som Sverige-Amerika
stipendiat studerat arbetsförmedling i U. S. A.
och hade därvid tillfälle att på närmare håll kon-
statera det goda resultat, som arbetsförmedling-
en i samarbete med läkare kunde nå vid place-
randet av s. k. "handicaped."*

*Det deltidarbete för konvalescenter efter
lungtuberkulos, fru Starrin-Reindahl här nedan
skildrar, har — redan för 25 år sedan! — ord-
nats av en social institution i New-York.*

De senaste årens ivriga diskussioner kring frågorna om de s. k. partiellt arbetsföras återinpassande på arbetsmarknaden ha givit många tankeställare, och man börjar mer och mer inse betydelsen av att något göres för att lösa dessa problem. För vissa grupper av den kategori, som fått beteckningen partiellt arbetsför har en del redan gjorts. Detta är bl. a. fallet beträffande dövstumma, blinda och vanföra, men det återstår ännu många grupper, och för flera av dem erbjuder det nästan oöverkomliga svårigheter att få ett arbete och en försörjning. Och dock skulle säkerligen en stor del av dem med lite hjälp och förståelse från samhällets sida kunna inpassas i produktionen och bli samhällsnyttiga individer. Den ekonomiska betydelsen härav

har ofta betonats, och den socialpsykologiska sidan av problemet är inte mindre väsentlig.

En grupp, som har stora svårigheter att brottas med, är de, som lidit av lungtuberkulos. Jag skall inte närmare ingå på vari dessa svårigheter bestå utan endast påpeka, att många av dessa konvalescenter äro utestängda från möjligheten till fulltidsarbete, när de skola pröva sina krafter. De måste börja så småningom med avkortad arbetsdag och särskilda möjligheter till raster och vila. Å andra sidan innebär det en stor fara för en sådan individ om han inte får ett arbete, som är anpassat efter hans krafter, då fullständig sysslolöshet många gånger undergräver både hans fysiska och psykiska hälsa och försenar, ja, kanske helt omöjliggör fullständigt tillfrisknande. Dessa förhållanden känna alla till, och det har även beaktats, när man planerat eftervården för dessa patienter.

Då det kanske kan vara av intresse, vill jag här försöka beskriva ett projekt, som realiserats av en privat organisation i New York samt återgiva en del synpunkter på frågorna rörande möjligheterna att återföra lungtuberkulösa konvalescenter till ett normalt arbete och försörjning.

När kommittén för omkring 25 år sedan började diskutera olika förslag till att lösa behovet av deltidarbete för konvalescenter efter lungtuberkulos, stannade man inför två möjligheter. Det ena förslaget avsåg startande av en industri- eller jordbrukskoloni på någon plats ute på landsbygden, och det andra att star-

I arbetssalarna är det väl sörjt för ljus och frisk luft.

Rasterna tillbringas på fabriken tak.

ta en fabrik i staden. Koloniförslaget förkastades av den anledningen, att det skulle bli för kostsamt. Även andra synpunkter motiverade detta avståndstagande. Patienterna måste i det förra fallet utväljas inte bara på medicinsk utan även på social och industriell basis. I vissa fall skulle det fordras, att hela familjer flyttades ut till landet. Barnen skulle därigenom skiljas från sin miljö, skolor och anställningsmöjligheter i staden. Det skulle betyda en anhopning av familjer i en koloni, som bar sjukdomsprägel. Det andra förslaget blev därför antaget, och en fabrik anlades i New York. Patienterna fingo bo kvar i sina hem och behålla kontakten med de sina. När det visade sig nödvändigt kunde kommittén ordna så, att hela familjer flyttades till bättre lägenheter men då alltid till sådana, som patienterna kunde tänkas ha råd till, när de blevo fullt återställda.

"Varje patient är mer än ett par lungor på ben."

Arbete räknas som ett terapeutiskt medel vid återuppbyggandet av kropp och själ. Målet är i första hand, att patienten skall återvinna tilltron till sig själv. Om sorgen om patienten gäller som redan antytts även hans familj och närmaste. "Varje patient är mer än ett par lungor på ben". Han är ävenledes en del av en familj, och familjen — inte endast individen — måste därför bli föremål för omtanke och omvårdnad.

Sanatorievistelsen har prövat patientens moral. Då man genom arbete vill väcka hans självtillit, måste man behandla honom som en sjuk individ, som försöker bli frisk och ej som en understödstagare, vilkens arbetsvilja skall provas. Det anses, att på en arbetsplats för sjuka, yrkesträning och utbildning är av underordnad betydelse. Det viktigaste är, att patienten får en sysselsättning, som motsvarar hans krafter, och syftet är att nedbringa antalet recidiv till ett minimum att hjälpa patienten till förnyad självtillit att hjälpa honom från del- till heltidsarbete och slutligen att förhjälpa dem till ett normalt arbete, som visat förmåga att arbeta full arbetsdag.

Experimentet har visat, att det tar ungefär ett och ett halvt till två år innan patienten kan placeras i den öppna marknaden.

När man skulle bestämma vad slags arbete patienterna skulle sysselsättas med, valde man enklare kläd-

sömnad emedan det vid en undersökning av deras tidigare sysselsättning visade sig, att största antalet på ett eller annat sätt hade någon vana från denna bransch. I alla händelser fanns det inget annat, som var mera gemensamt för dem alla. Det ansågs även lämpligt att välja arbeten i vilka patienterna kunde göra snabba framsteg och därigenom fortare förtjäna något.

Noggrann läkarkontroll.

För eftervård och kontroll har fabriken anställt en specialist, som undersöker patienterna de första månaderna var fjortonde dag. Sedan återkommer undersökningen en gång i månaden och så småningom varannan eller var tredje månad. En sjuksköterska finnes även anställd. Ett par medicinskt och socialt utbildade assistenter stå som kuratorer patienterna och deras familjer till tjänst med råd och hjälp i frågor av mera privat karaktär. Det är även sörjt för tandvården vid fabriken.

Väggarna i fabriken äro mera fönster än tegel. Det finns vilorum och takterrasser, där patienterna få sol och frisk luft under raster och pauser. I cafeteria serveras lunch till självkostnadspris. Särskilda torkrum finnas även inrättade, där patienterna under regniga dagar kunna torka sina kläder. Dessa rum äro även utrustade med tillräckligt med strumpor för att patienterna skola kunna byta dessa plagg och därigenom förebygga förkylningar.

Arbetsdagens längd är från början endast tre timmar. Mellan klockan 1/2 9 och 9 få patienterna anmäla sig. Klockan 10.30 börjar arbetet och pågår då 1 1/2 timme. Därefter serveras lunchen. Efter en vilopaus till klockan 2 fortsätter man med ytterligare 1 1/2 timmes arbete, som åtföljes av ännu en vilopaus till klockan 5, då patienterna lämna fabriken. Allt eftersom patienternas krafter öka, förlänges deras arbetstider, men det är sträng kontroll på, att de inte arbeta längre än de ha tillåtelse till.

År 1937 sysselsatte fabriken 135 patienter, och man planerade att utöka för att kunna mottaga ytterligare ett 50-tal. Fabriken mottager i första hand sådana patienter, som mera tillfälligtvis äro i behov av deltidarbete. Omkring 90 % av dem behöva även vård av ett eller annat slag. Endast 10 % utgöras av patienter, som för längre tid behöva arbete under särskilt skyddande former. En del av dessa senare ha stannat i fabriken ända upp till 10 år innan de kunnat bli självförsörjande. Vid en undersökning år 1934 av omkring 500 patienter, som arbetat i fabriken under 10-årsperioden 1924—1934, kunde man konstatera god eller någorlunda god fysisk kondition bland 81 %.

Produktivt arbete under medicinsk kontroll gör mer än reducerar recidiven. Det är en konstruktiv förberedelse för det liv till vilket patienten skall återvända. Det är en form av självhjälp i vilken patienten måste taga ökad del av ansvaret allteftersom hans krafter tillväxa. Samtidigt med den småningom ökande arbetskapaciteten stimuleras hans önskan att förbättra sin fysiska och ekonomiska ställning. Det hjälper honom att inse sin begränsning utan att han därför behöver bära sitt handicap som ett outplånligt kännetecken.

Förbundsorganisationerna äro mobiliserade för intensivt arbete för Tidskriften Status och Förbundet.

Smitta och smittskydd vid tuberkulos

”Den oresonliga smittkräcken ett svårt hinder för ett effektivt skydd mot tuberkulosmittan. — Det finns ingen som helst anledning att rata en arbetssökande bara därför att han legat på sanatorium”.

Av Överläkare
SIGURD BERG

I Radiotjänsts serie ”Hos doktorn” utsändes nyligen en dialog om smitta och smittskydd vid tuberkulos. Dialogen, som på ett förträffligt sätt belyste detta problem — icke minst vad beträffar allmänhetens ofta oresonliga bacillskräck och dess konsekvenser — var författad av överläkaren vid Solbackens sanatorium, d:r Sigurd Berg. Med d:r Bergs och Radiotjänsts benägna tillåtelse återge vi här nedan detta lärorika samtal mellan läkaren och hans vän affärsmannen, vilket utgör ett värdefullt led i propagandan mot bacillskräcken.

Samtal mellan Läkaren och hans vän Affärsmannen.

Läkaren: Goddag broder. Hur har du det? Du ser lite bekymrad ut.

Affärsmannen: Jaa det är verkligen en sak som oroar mig en hel del, och jag måste titta upp till dig för att be dig om lite upplysning och ett gott råd om vad som är att göra.

L.: Låt höra. Jag hoppas att det inte hänt nåt tråkigt.

A.: Å nej. Det är nog inte så farligt. Du vet, våra ungar, Karin och Gösta, dom har ju nyss börjat skolan. Nu har de blivit läkarundersökta, och då blev de också tuberkulinprovade, de fick en sån där liten lapp på bröstet. Och provet har utfallit positivt — har vi fått veta. Det blev en del små röda prickar under häftan. Det ska ju betyda, att ungarna ä smittade med tuberkulos. Vad ska vi nu göra. Ska dom skickas till sjukhus eller till sanatorium? Jag kan inte förstå det här. Varken min fru eller jag ha ju haft något sådant och ingen annan i släkten heller så vitt jag vet.

L.: Ta det nu först och främst lugnt. Det finns alls ingen anledning till oro och inte heller nån orsak att vidta några särskilda åtgärder, tänker jag. Att ungarna reagerat för tuberkulin visar bara, att de vid något tillfälle blivit smittade med tuberkulos men det kan ha skett för flera år sen, och de är ju friska och krya. Det är alltid en god sak att veta att de kunnat övervinna en nedsmittning utan att bli allvarligt sjuka, för det tyder på en god motståndskraft.

A.: Ja men det borde väl ha märkts på dem när de blev smittade. De har inte varit sjuka en dag på många år, utom någon förkylning nån gång förstås.

L.: Ja ser du ett barn behöver inte alls visa några sjukdomstecken när det smittats med tuberkulos. Det kan hända, att det enda symtomet är att tuberkulinreaktionen, som förut varit

negativ, slår om och blir positiv. Inte så sällan har de emellertid lite feber. Ibland och särskilt när det gäller flickor, kan de få ett hudutslag s. k. knölros. Den sjukdomen innebär alltid ett givakt, och är vanligen ett tecken på att en nedsmittning med tuberkulos ägt rum så där en 6 à 8 veckor tidigare.

Oftare visar sig en del obetydliga symtom som liknar en vanlig lindrig förkylning: de är lite hängiga ha lite feber, och hosta. I regel är det bara lindriga besvär, och det hela går i de allra flesta fall snart över. Men vill det sig illa så kan det utveckla sig en tuberkulös sjukdom efter smittan. Den går ibland mycket hastigt t. ex. den tuberkulösa hjärnhinneinflammationen. Så att tiden närmast efter nedsmittningen är en ömtålig tid, som kräver noggrann övervakning. Vad nu dina barn beträffar, så är de ju inte tidigare tuberkulinprovade, så man vet alltså inte, om de för närvarande befinner sig i denna ömtåliga period. Vill du, så skall jag ju gärna titta på dem lite närmare och ta en röntgenfilm, men jag tror knappast det behövs. Om skolläkaren hade ansett det nödvändigt med en röntgenundersökning, så hade han säkert ordnat med det.

A.: Nå men säg mig, är det vanligt, att barn är smittade med tuberkulos, eller är mina barn ett undantag?

L.: Ja i det avseendet har tiderna förändrats en del. Bara för några tiotal år sen blev ett mycket stort antal människor smittade redan i barnaåren. I storstäderna räknade man med att upp till 90 % vid 15-årsåldern var tuberkulosmittade. Men på senare år har infektionsåldern förskjutits uppåt, och de undersökningar som man har gjort här i Norden visar att många människor nuförtiden inte smittas med tuberkulos förrän under ungdomsåren eller ännu senare.. Men så småningom blir i alla fall de flesta smittade.

A.: Nåmen då är det kanske lika gott att bli smittad med

tuberkulos redan i barndomen när det ändå förr eller senare skall ske, och då är det ju onödigt med några åtgärder för smittskydd.

L.: Ånej, så enkelt ligger saken ändå inte till. Det är mycket som talar för att ett första fall av tuberkulos smitta som går lyckligt medför en ökad motståndskraft mot senare nedsmittning. Men man kan ju aldrig på förhand veta, hur utgången blir, och ingen skulle väl med avsikt vilja utsätta sina barn för smitta och hoppas att det skall gå lyckligt. F. n. är det ju visserligen så att praktiskt taget alla i medelåldern är smittade med tuberkulos, men det är ju inte därför sagt att det skall förbli så. Vi måste försöka bringa det därhän att så småningom alltflera människor helt och hållet undgår tuberkulos smittan.

A.: Ja det är nog gott och väl. Men hur ska det gå till?

L.: Skall man bekämpa en smittosam sjukdom gäller det alltid att komma åt smittokällan, och den är i detta fall de lungsjuka människorna själva. Tuberkelbacillen kan nämligen inte leva på egen hand ute i naturen utan bara som parasit på människor eller djur. Bacillerna finns alltså hos de sjuka människorna och framför allt i deras upphostning och det gäller därför att upptäcka tuberkulosfall så tidigt som möjligt, innan smittan hinner sprida sig till andra. Du vet kanske, att vi för något år sen fick en ny tuberkulosförordning.

A.: Jag har ett svagt minne av att jag hört den kommenteras i radio, men jag måste erkänna, att jag har ett ganska dunkelt minne av dess detaljer.

L.: I den förordningen finns bland annat föreskrivet, att alla nyupptäckta fall av tuberkulos ska anmälas för den lokala dispensären, och att det skall företas en systematisk undersökning av alla personer i den sjukas omgivning även av dem som förefaller fullt friska. Vidare har man gått igenom — undersökt och röntgenfotograferat — hela befolkningsgrupper på olika håll i vårt land, studenter, arbetare i vissa yrken etc. På det sättet har man lyckats upptäcka ett stort antal fall av lungtuberkulos i ett så tidigt stadium att sjukdomen ännu inte givit några påfallande symtom d. v. s. den sjuke har ännu inte alls känt sig "sjuk" och ändå har en hel del av dem fallen redan varit i smittsamt stadium. Det bästa vore ju, om man kunde avslöja tuberkulosen redan innan den smittar.

A.: Ja men man kan väl inte räkna med att det skall lyckas i alla fall, och inom överskådlig tid lär man väl inte kunna förhindra, att det uppstår fall av smittsam tuberkulos. För närvarande finns det väl skulle jag tro — ett ganska stort antal sådana smittbärare, som går omkring ibland oss. Det måste väl

innebära ganska stora risker. Vore det inte riktigast att isolera dem. — — Det hände mig förresten häromdan, att det kom upp en man, som sökte en ledig befattning i firman. Han hade legat på sanatorium men sa att han var frisk nu. Men det kan man ju aldrig lita på, och jag vågade naturligtvis inte anställa honom. Synd förresten, för det var annars en väl meriterad karl, som verkade intelligent och energisk.

L.: Vet du, där tror jag du handlade både orätt och oklokt. En mycket stor del av de patienter, som utskrivs från sanatorium, är verkligen återställda, och inte alls smittfarliga för sin omgivning, och det finns ingen som helst anledning att rata en sökande bara därför att han legat på sanatorium. Och även de som inte blivit smittfria kan ofta placeras på sådant sätt i arbetet, att de inte utsätter sina medmänniskor för smitta. Skulle alla smittsamma tuberkulösa isoleras, så skulle det behövas ett mångdubbelt större antal vårdplatser än det som vi nu har, dessutom är många av dessa bacillbärare under långa tider, kanske årtionden vid relativt god hälsa och kan mycket väl sköta ett arbete. Om man bara samvetsgrant iakttar nödiga försiktighetsmått, så kan även en person med smittsam tuberkulos vistas bland sina medmänniskor utan att utsätta dem för några större risker, och de strängare åtgärderna kan sparas till vissa bestämda tillfällen, där risken är särskilt stor.

A.: Hur menar du då, att en sådan smittsam lungsjuk skall bära sig åt för att han inte skall bli farlig för sin omgivning?

L.: Ja, han bör först och främst vara försiktig med sin upphostning, det är ju den förnämsta smittkällan. Den bör avlevereras i ett särskilt kärl och sedan oskadliggöras. Råkar han hosta bör han vända sig bort och hålla en näsduk för munnen. De fina vätskedroppar, som vid ett sådant tillfälle slungas ut från munnen, kan innehålla baciller. Det där låter kanske onödigt att påpeka, men du har nog själv sett hur ogenerat folk hostar och nyser varandra i ansiktet på spårvagnar och bussar till exempel. En smula mera hostvett vore synnerligen påkallat inte bara med hänsyn till tuberkulos smittan utan kanske än mer med tanke på de vanliga s. k. förkylningssjukdomarna. Jag tror, att de lungtuberkulösa hör till de mest hänsynsfulla i detta avseende. De ha i regel fått tillfälle grundligt vänja sig vid dessa försiktighetsmått både beträffande hostdisciplin och behandling av använda näsdukar, matkärl och matverktyg etc. Och sköter han sig samvetsgrant i detta avseende så är den lungsjuke att anse som en relativt ofarlig person.

A.: Du menar att smitträdslan för de lungsjuka ofta varit överdriven?

(Forts. å sid. 12)

ABF:s Bokserie:

Per band häft. 2 kr., inb. 3 kr.

Ivar Lo-Johansson: Bara en mor. (2 delar.)

Maxim Gorki: Min barndom.

Upton Sinclair: Kung Kol.

Erhålles från ABF, Stockholm C

från FÖRBUNDSARBETET

Upplysningsverksamheten inom Flis: fullsatt lokal vid månadsmöte

Vid allmänt möte med Föreningen för lungsjuka i Stockholm den 17 febr. hade styrelsen anordnat en diskussion över ämnet "Den partiella arbetskraften och dess placering på arbetsmarknaden" med inledning av fru Svea Starrin-Reindahl från Stockholms läns arbetsförmedling.

Tal. betonade inledningsvis att i kristider är det svårt att kräva experiment på arbetsanskaffningens område. De som drabbats av krisen vill ju i första hand beredas arbete, men detta är ingen orsak varför den partiella arbetskraften bör stå tillbaka. Med partiellt arbetsföra förstås sådana som på grund av lyte eller sjukdom (t. b. c.) äro handikapade.

Den kategori som omfattar t. b. c. har kostat samhället oerhörda summor för läkare, medicin, sjukhus och konvalescens, varför det måste vara ett nationalekonomiskt intresse att samhället får valuta för sina utlagda pengar.

Dock måste varje fall behandlas individuellt av arbetsförmedlingen. Enl. prof. Wahlund gäller det först och främst att undanröja de partiellt arbetsföras underlägsenhet och enl. tal. har nutidens socialpolitik beaktat denna sak.

Tal. lämnade en uppgift över Stockholms läns arbetsförmedlings verksamhet under år 1940 (siffrorna dock approximativa) 400 partiellt arbetsföra hade inlämnat 790 arbetsansökningar av vilka förmedlingen placerat 540.

Siffrorna utvisa många misslyckanden, som måste tillskrivas de sökandes dåliga yrkesutbildning samt undermåliga fysiska och psykiska kondition.

Tal. poängterade att arbetsförmedlingen hade små möjligheter till samarbete med läkarna.

I varje särskilt fall kan fullgott resultat av arbetsförmedling

till de partiellt arbetsföra ej väntas, men genom att noga välja rätt yrke och bana åt dessa, kunna svårigheterna övervinnas, vilket tal. bevisade genom ett exempel från sin arbetsplats.

En 32-årig man hade förlorat hörseln vid 21 års ålder och blev då betraktad som arbetsoförmögen. Han hade varit understödstagare i 11 år. Genom arbetsförmedlingens försorg fick han anställning som filmsynare, till vilket arbete han ej behövde hörseln. När han så småningom var utlärd, kunde han försörja sig och var att betrakta som fullt arbetsför.

Vidare berörde tal. sina intryck från en studieresa i Amerika, vilka äro föremål för en särskild artikel i detta nummer.

Att de c:a 200 närvarande uppskattade fru Starrin-Reindahls anförande, därom vittnade den applåd, som kom henne till del.

Vid mötet förekommo också de vanliga organisationsfrågorna. Det mest uppmärksammade beslutet var utan tvivel tillståndet av en kommitté, som fick till uppgift att hos myndigheterna göra framställning om större kompensation åt lungsjuka konvalescenter i Stockholm för den dyrtid, som nu inträtt.

Vid mötet inröstades även 20 nya medlemmar.

Neslo.

Statsbidraget till sanatorievården. I motion i första kammaren föreslå hrr Eriksson i Ljusdal, och Elon Andersson i Bollnäs att riksdagen medger att till Gefleborgs läns landsting får för tiden 1 januari 1940—30 juni 1942 utgå statsbidrag för resp. högst 35, 30 och 10 av dem disponerade platser på jubileumsfondens sanatorier med kr. 1:75 per dag och patient. K. m:t hade föreslagit att bidraget skulle utgå först från 1 juli 1940.

FÖRENINGSANNONSER

F. L. I. S.

(Föreningen för Lungsjuka i Stockholm)

Expeditionen hålles öppen varje måndag
kl. 6—8 e. m.

Folkets Hus (Barnhusgatan 14, Rum K.,
1 tr. upp i gathuset.)

Bliv medlem!

“SAKO”

(föreningen sanatoriekonvalescenter i Stockholms
norra förorter.)

Bliv medlem i denna förening.

Ring 28 10 55, 28 36 21

Medelpads Lungsjukas Konvalescenförening

SUNDSVALL

(Folkets Hus, 1 tr. Expedition 3)

Expeditionen hålles öppen onsdag och lördag
kl. 12—2.

Bliv medlem!

Patienternas Förening

Telefon:
23 40 10

Postgiro:
3721

Alla handarbetsgarner erhållas fördelaktigt från Otto Elmgrens A.-B. Särskilda fördelar äro: firmans enorma sortering av alla slags garner samt lägsta möjliga priser.

L:a Nygatan 19

Stockholm

Smitta och smittskydd...

(Forts. fr. sid. 10.)

L.: Ja, säkert. För ett par årtionden sedan kunde man tala om en verklig smittkräck, när det gällde tuberkulos. Den har ju numera givit med sig och efterträtts av en mera förnuftig inställning, men ännu kan man få vara med om upprörande saker. Det känner varje läkare till av egen erfarenhet. Det beror mest på att folk inte vet hur tuberkulosen smittar, dom är rädda för den sjuke och utsätter honom för alla möjliga tråkasserier. Du själv t. ex. Du vågade ju inte anställa den där mannen, som legat på sanatorium. Och det finns mycket värre exempel må du tro. Den där skräcken för med sig att den som haft eller har en tuberkulos inte vågar tala om att han är sjuk och inte törs iakttä de försiktighetsmått, som han annars skulle ha gjort. Den oersonliga smittkräcken blir på det sättet ett svårt hinder för ett effektivt skydd mot tuberkulossmittan.

A.: Ja det kan du kanske ha rätt i, men det är ju svårt för den som är lekman, att i det enskilda fallet bedöma, om där är någon risk eller inte.

L.: Skulle du inte en annan gång kunna tala med den läkare, som skött vederbörande? Det skulle nog den sökande gärna gå med på.

A.: Jo, visst skulle jag kunna göra det. Men de där fallen, som du nämnde nyss, där strängare åtgärder var nödvändiga. Vilka är det?

L.: Jag syftade på att det är vissa yrken som en person med smittsam tuberkulos inte bör syssla med. Hit hör allt arbete med matvaror, framförallt mjölk, och så tänkte jag alldeles särskilt på alla, som har med barn att göra. Smittan är särskilt farlig i de första barnåren och alldeles speciellt i spädbarnsåldern. Mycket små barn måste därför skyddas noga för tuberkulossmitta. Finns det ett fall av smittsam tuberkulos i en familj, där ett barn väntas, så bör man samråda med läkaren, innan barnet kommit till världen. Om inte den sjuke familjemedlemmen kan intas på vårdanstalt eller på annat sätt avlägsnas så bör barnet omedelbart efter födseln skiljas från det smittfarliga hemmet och placeras i frisk omgivning. Och alla som ska ha hand om barn speciellt spädbarn måste noga undersökas med hänsyn till tuberkulos och helst också röntgas. En sak som kanske inte är så känd är att det hos gamla människor förekommer en godartad form av tuberkulos, som kan hålla på i många år, vederbörande kan bli både 70 och 80 år. Han eller hon kan ha gått och hostat så länge man minns, och ingen fäster sig vid det. Det kan emellertid hända, att det rör sig om en gammal tuberkulos, och det upphostade slemmet kan innehålla massor av baciller. En snäll och hjälpsam gammal farmor eller mormor kan på så sätt bli en ytterst riskabel sköterska för sina barnbarn.

A.: När du säger det, kommer jag att tänka på att när min hustru var sjuk för några år sedan och barnen var i 4—5 årsåldern var det en äldre släkting, en moster till min hustru, som var hos oss och såg till barnen. Hon hostade jämt, men hon hade sen många år en gammal astma så vi trodde inte det kunde vara något smittsamt. Tänk om det var hon som smittade dem?

L.: Ja det kan man ju inte säga med säkerhet, men omöjligt är det inte.

A.: Nå, men för dem som inte smittats tidigare, är det väl stor risk att de blir smittade, när de börjar skolan.

L.: Ja, det kan man ju tycka. Smittrisen i skolan är emellertid inte så stor, men där finns naturligtvis möjligheter både

från kamraters och lärares sida. På många håll undersöks nu både lärare och lärjungar. Det har du ju själv fått erfara, och det är ju just en sådan undersökning som gett upphovet till detta resonemang.

A.: Nu har du hela tiden talat om smitta från sjuka människor. Hur är det med smitta genom mjölk. Man uppmanas ju att köpa tuberkelfri mjölk. Kanske man ändå skall koka mjölken åt barnen? Men då lär den ju förlora i näringsvärde, vitaminerna försvinner — eller hur?

L.: När det gäller tuberkulos hos barn får man nog räkna med att de kan bli smittade genom bacillhaltig mjölk från tuberkulösa kor, men det blir alltmer sällsynt genom den energiska kamp som nu förs mot kreaturstuberkulosen. Mjölken pastöriseras ju också från smittämnen genom upphettning. För spädbarn som inte får bröstmjölk bör man i alla fall för säkerhets skull koka mjölken, men då måste man komma ihåg att ersätta bristen på färsk mjölk med rå fruktsaft, grönsaksmos och sådant. Kan man skaffa mjölk från kontrollerat tuberkelfria besättningar så är det ju utmärkt men då måste ju också personalen som har hand om mjölken, vara garanterad fri från smittsam tuberkulos, och det tänker man inte alltid på.

A.: Jag sitter här och funderar på en annan sak. Smittkoporna har vi ju praktiskt taget blivit skyddade mot genom vaccineringsringen. Jag tyckte jag läste nånstans att det skulle finnas något vaccin mot tuberkulos också. Finns det inte det?

L.: Jo, det finns ett slags vaccin som framställt av den franske forskaren Calmette. Det har använts en del här i Sverige och resultatet är uppmuntrande. Man har sett barn som Calmettevaccinerats gå fria från tuberkulös sjukdom, trots att de levat i smittsam miljö, och sköterskor som Calmetteympats har insjuknat i tuberkulos i mycket mindre utsträckning än deras icke vaccinerade kamrater. För sjukvårdspersonalen vid våra sinnessjukhus är Calmettevaccinering numera obligatorisk och vid åtminstone en av våra medicinska högskolor är vaccination numera genomförd för de studerande. Man kan nog lugnt säga, att vaccinet är ett värdefullt medel att minska risken vid tuberkulossmitta. Absolut är skyddet inte, och man får inte försumma andra åtgärder mot smittan för den skull.

A.: Du sa, att endast en bråkdel av dem, som blir smittade, insjuknar i tuberkulos. Vad beror det då på, att den ene efter nedsmittningen blir sjuk och kanske dör och den andre slipper lätt undan ja kanske rent av drar vinst av infektionen. Är det en ren sinkadus, om det ena eller andra inträffar.

L.: Det är inte gott att säga. Den större eller mindre motståndskraften mot tuberkulos är nog till en viss grad medfödd. Själva sjukdomen är med enstaka sällsynta undantag inte ärftlig, men däremot ser det ut som om en nedsatt motståndskraft mot tuberkulos kunde ärvas inom vissa släkter och familjer. Men det är i regel inte detta som är det avgörande. Den tuberkulösa nedsmittningen kan som jag redan sagt i det ena fallet leda till svår sjukdom kanske med dödlig utgång, i det andra stärker den kroppens försvarskraft men ger inga påtagliga sjukdomssymtom alls. Det är de bägge ytterligheterna, mellan dem finns alla övergångar. Det kan bli ett lätt sjukdomstillstånd eller en mera långdragen eller svårartad sjukdom, som visserligen tillsynes går till hälsa, men som kanske många år efteråt kan blossa upp på nytt. I alla dessa fall spelar de hygieniska förhållandena, den smittade lever under, en stor roll. Den som lever under sunda och goda villkor kan lätt avslå ett anfall, som han under sämre förhållanden kanske skulle duka under för. Andra sjukdomar, influensa, mässling och sådant,

(Forts. å sid. 14)

HÅRDA TAG

Det var så underbart mildt i luften, att man knappast trodde, att det var sant. På ett enda tag hade kölden släppt sitt grepp och nu sken solen och vinden var ljum.

Hela bygden blev på en gång som förvandlad. De små, grå stugorna i skogsbrynet fingo något varmt i färgen. De hade under hela den långa vintern legat och tryckt, som skogens djur göra, när en för dem ofattbar fara hotar.

Jag vet, att man haft det svårt i stugorna i vinter. Först blev det ett elände med lyset. Det fanns ingen fotogén, och ljusstumparna, som man gömt från julen, togo snart slut. Det dröjde länge, innan man fick karbidlampor. Under tiden fick man försöka klara sig så gott man kunde. Kylan och mörkret låg som en förbannelse över bygden. Människorna gingo fåordiga vid sina sysslor, och de gamla, de som numera inte längre orkade vara med i det dagliga arbetet, hade svårt med värken.

Så var det ransoneringen. Det tröt med fettvaror, och sillen, som strängt taget var det enda sovlet under veckodagarna, var nästan slut. Den, som fanns att få var dålig, och så var den så dyr, att fattigfolk inte hade råd att köpa den.

Kaffet — trösten i all bedrövelsen — tröt också. Man tog till det gamla sättet att rosta korn. Det hade man fått göra förr. Men inte var det kaffe på långt när.

Bygden låg så mörk och frusen och stämningen var dov. Inte hade det väl förändrats i något avseende vad det beträffade ransoneringsvarorna, men i alla fall var det, som om bygden vaknade till nytt liv denna underbart vackra solskensdag. Det klingade av slädbjällror på den slingrande byvägen och över skogen låg lätt, blå rök från milorna.

En och annan av de söndervärkta gamlingarna vågade sig ut i solskenet en stund. På vägen upp till skogen mötte jag gubben Andersson. Han var gemytlig och vänlig som alltid.

— Jasså, farbror har vågat sig ut, sade jag.

— Jomen, gosse, svarade han.

Vi fingo en pratstund med varandra. Nog hade vintern varit svår, och den var inte slut än. Det låg mera snö i luften, det kändes nog i den gamla ryggen. Men värre har det varit många gånger förut.

Andersson talar om sin barndom. De voro sex ungar i staretugan och han var äldst. Inte hade ungarna kappor och kavajer på den tiden! Hur skulle far kunna ha råd att köpa det? Småsyskonen fingo hållas inne i stugan hela vintern, för de hade ingenting att ta på fötterna. Att en av flickorna fick vad man då kallade bröstvärk och dog i den sjukdomen, var inte så konstigt. Det var väl tbc. Själv mindes han, att han måste låna fars stövlar, som voro på tok för stora, när han en gång skulle ner till prästgården i ett ärende.

Och vinterkylan — ja, den var minst lika svår då som nu. Mor måste spänna upp säckar framför fönstren, ty de voro så otäta, att snön yrde in genom dem. Nere vid golvet voro väggarna vintern igenom isiga och vareda natt frös vattnet i hinken, som stod nere vid spisen.

Den bild av gångna tiders fattigmansvinter, som Andersson gav mig, var målände och drastisk.

Hårt fick alla slita.

Han mindes en gång, när fars äldsta syster hade dött. Hon bodde i en grannsocken, och det var fyra mils väg dit över skogen. Det var mycket snö och det fanns inga banade vägar. Men far måste dit. Systemen dog som gammaljanta och det sades, att hon lämnade pengar efter sig. Att få skjuts var inte tänkbart. Far tog med sig ett par kakor bröd och en bit torr-saltat fläsk. Han gick hemifrån på lördagseftermiddagen och kom hem på måndagsmorgonen i lagom tid för att börja sitt arbete. Han hade med sig hem en sjömanskista, som var full med underkläder och strumpor. Den hade han burit på ryggen hela vägen. I kontanta pengar hade han två kronor med sig. Det var mycket pengar på den tiden!

Arbetet för Status spridning måste intensifieras: Hjälp till att sprida tidskriften.

— Jag skulle vilja se den, som i våra dagar gör om fars marsch och nöjer sig med en så klen lön för mödan, sade gubben Andersson.

Att han själv fått taga hårda nappatag med livet, det vet jag. Som till exempel den gången han var postbud för den ringa ersättningen av femtio öre om dagen. En smällkall vinterdag, när han tog genvägen över en tjärn, gick han ner sig till upp under armarna. Postväskan slängde han ifrån sig på isen, så den blev inte det minsta våt. Han tog sig upp ur vaken och fortsatte sin vandring. När han kom hem på kvällen, måste han sätta sig vid spisen och tina upp kläder och skor, innan han kunde få dem av sig.

Undra på att han är värkbruten på gamla dar!

Hårda tag, var det!

Andersson minns väl nappataget med godsherrn, den gången, då han och ett par andra statare vågade prenumerera på en radikal tidning. Bustidningen kallade godsherrn den. Tidningen fick inte följa med gårdens post, utan Andersson måste gå ner och hämta den vid stationen. Det var en halvmil dit. Kritiskt blev det den gången, då förvaltaren gav ett par av de starkaste drängarna några liter brännvin, för att de skulle klå upp Andersson och ett par andra "socialistbuser".

— Det blev värst för drängarna, skrattar Andersson. De voro så fulla, att de inte kunde stå på benen. Två buro vi in och lade i svinhuset och en fick sova skönt på dyngstacken. De skämdes länge efter den betan.

Ja, nog hade Andersson fått vara med om hårda tag. Men det var överståndet nu och ingenting att tala om.

— Du ska se, att det blir vår, trots allt djävlskap i världen, sade Andersson. Och få vi bara vara ifred för bomber och flygmaskiner och elände, så nog ska plögen i jorden än en gång.

Så slutade den gamle kämpen. Det är märkligt att se, att fattigdom, försakelse och hart när övermänskliga strapatser inte kunnat knäcka våra gamla kämpar. Ännu i ålderns dagar brinna de av frihetsbegär och optimism.

Det blir vår än en gång, och då ska plögen i jorden!

Thomas.

Lungsäcksinflammation befriar från militärtjänst. Det besiktningsreglemente, vilket tjänar som ledning för läkarna vid bedömning av de för militärtjänstgöring inskrivningsskyldigas tjänstbarhet, har mjukats upp rätt väsentligt, varom en utfärdad kungörelse ger närmare besked.

I fråga om tuberkulosen ha hänsyn tagits till de senaste rönen inom tbc-forskningen. Sålunda har lungsäcksinflammationen inlemmats i tuberkulosebegreppet och den tuberkulösa primärinfektionen ävenledes medtagits. Inskrivningsskyldiga, som styrka sig ha lidit av tuberkulös primärinfektion under de tre senaste åren, skola enligt nya reglementet meddelas uppskov för att på nytt prövas vid ett kommande års inskrivningsföretagning.

Beställ **KLICHÉERNA**

hos

BRÖDERNA ÅKERBLOM

Tunnelgat. 19 B, Stockholm. Tel. 111130, 111132, 211132

Smitta och smittskydd . . .

(Forts. fr. sid. 12)

kan också komma en vilande tuberkulos att blossa upp eller göra kroppen mottaglig för ny smitta utifrån.

A.: Jag vill minnas att tuberkulosen ökade fruktansvärt under förra världskriget.

L.: Ja det gjorde den, särskilt i de krigförande länderna, men också bland de neutrala på grund av livsmedelsbristen. Så fort näringsförhållandena blev bättre, så gick tuberkulosödligheten ner igen, t. o. m. under den gamla nivån, och det beror nog på att folk i allmänhet har fått det bättre ekonomiskt. Med bättre ekonomi följer bättre bostäder och bättre kost, men tyvärr inte i så hög grad som man skulle önska. Men vi får väl hoppas att ökad upplysning och propaganda skall göra sitt till för att skapa sunda levnadsvillkor där de ekonomiska möjligheterna numera finns. En god hygien är ju inte alltid ett smittskydd i den meningen, att det hindrar överförande av smittan men den minskar risken att den överförda smittan gör allvarlig skada.

A.: Hör du, när du talar om hygieniska förhållanden och sunda levnadsvillkor, vad menar du då. Vad anser du vara viktigast?

L.: Det viktigaste är en sund, lämpligt sammansatt föda. Det har ju predikats så mycket om det på senare tid, men det kan inte sägas för ofta. Grovt bröd, mjölk, frukt och grönsaker får inte saknas i den dagliga kosten. Och så är det viktigt med en ljus, solig bostad. Hellre lite omoderna bostäder bara de är soliga, särskilt där det finns barn. Och så frisk luft, utevistelse, friluftsliv i alla former.

A.: Det kan du nog ha rätt i. Svenska folkets rädsla för frisk luft och skräck för förkylning är fast rotad, men lite bättre har vi väl blivit i det avseendet? Vi ha ju för vår del försökt ordna för våra barn så gott vi kunnat både med sol och frisk luft och förständig kost.

L.: Det kanske också är därför, som dina ungar av allt att döma lyckats klara av en tuberkulosinfektion utan att bli sjuka, så vitt man kan se.

A.: Jaa nu skall du ha tack för dina lärdomar. Det blev ju en hel föreläsning det här. Och jag känner mig betydligt lugnad för egen del. Det mesta blir ju mindre skrämmande, när man kommer det in på livet. Och jag skall nog komma ihåg vad du sa, när jag härnäst får att göra med en platssökande som legat på sanatorium.

På 5 dagar

botas mjäll med

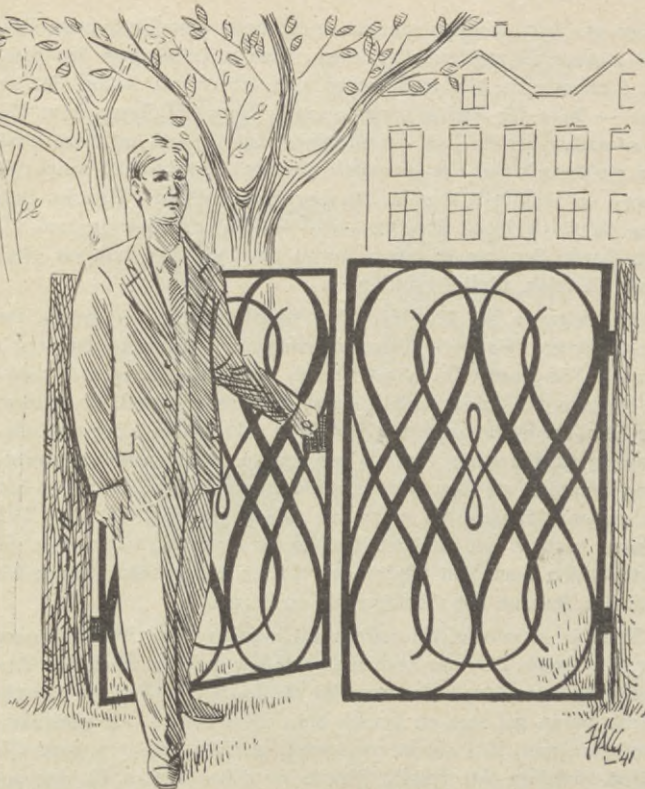
SEBUSAN

SVAVELTINKTUR

å 2,50 och 4,50 pr flaska

Vägen tillbaka

av Gustaf Carlsson

Nära två år ha gått sedan Harry Vallman hamnade som patient på det stora sanatoriet, två långa år. Som i en malström har tiden försvunnit. Dagarna ha länkats till veckor och månader samt blivit år. Vart har tiden egentligen tagit vägen? Vad har det givit, detta obeskrivliga skede? Ibland kan Harry Vallman liksom vakna upp ur en dröm, frågande och undrande. Varför ligger han här? Varför går han dessa stigar under alltid samma furor?

Två år — — —. Hela två år ha flyktat, sedan Harry gick där ute i livet. En gång skyndade han fram bland människorna frisk och lättfotad, full av planer och framtidsdrömmar. Harry ville utträtta någonting. Han var ivrig och himlastormande, då hans sinne greps av en idé, av en impulsens glödande gnista. Bland kamrater och jämnåriga ville han vara den dugligaste, den främste. Hinder? Motgångar? Asch! Sådant var till för att övervinnas.

Så hade Harry legat där en dag kraftlös och feberhet. Ofattbart och obegripligt hade allt tett sig. Inte hade Harry velat tro, att saken var så allvarlig. Med den energi han besatt, skulle nog allt ordna upp sig igen. Men läkaren hade sett betänksam ut. En sanatoriekur var nog rådligast. Harry hade nickat bifall, då han förstod, att behovet så krävde. Inom sig hyste han dock den fasta övertygelsen, att en sådan kur skulle inte behöva räcka länge.

Inför den förestående resan kom en och annan kamrat in till den sjuke för att säga farväl. Man skämtade och pratade om ting och tider, som varit, men då sjukdomen kom på tal, när vad som förestod nämndes, blev man fumlande och försagd. Det var som att stå vid ett vägskil. Vägarna buro bort åt olika håll. Harrys väg förde hän mot sanatoriet. Det glada följet måste skiljas. Den sjuke kände, hur kamratbanden började lösas. Redan hade kamraterna gjort upplevelser, vari Harry inte var delaktig.

Och så föres Harry Vallman en dag bort med tåget på väg till sanatoriet. I den ljusa vårdagen såg han okända bygder dansa förbi utanför rutan. Allt längre och längre bort bar det. Med ett visst vemod hade han lämnat hemmet och mor, gårdarna och hemtrakten. Han hade sett mors hand darra och läst något outgrundligt i hennes blick. För en stund hade strupen snörts samman, men hans optimism hade segrat över de smärtande vemodskäsnolarna. Harry Vallman var på väg till sanatoriet med dess okända livsformer. Allt skulle dock ordna upp sig. Efter någon liten tid skulle han åter få fara hemåt, hem till nya möjligheter och för tillfället stäckade framtidsplaner. Över samma

ringlande stålband, som han nu for, skulle han omsider även bäras vägen tillbaka.

*

Lungsjukdom är dock en allvarlig krämpa. Att förutsäga dess läkningsmöjligheter är vanskligt. Ganska snart kom Harry underfund med, att en sanatoriekurs längd sällan kunde bestämmas i förväg. Man låg där i den vita järnsängen, man åt, läste och sov. Den ena dagen var den andra lik. Ett besök, en nöjesstund, en särskilt god måltid förändrade endast i ringa grad den ena dagens utseende från den andra. Gårdagen var lik dagen för en månad, ja kanske för ett år sedan. En besynnerlig livsform! Harry, långliggaren, låg där liksom många andra med ett resignerat och slött uttryck. Temperaturkurvans toppiga kedja löper nära en grad för högt på journalens många rutade blad. Harry har feber. En nästan omärkligt fortskridande process inne i lungornas små luftrum är orsaken. Överläkaren doktor Braag stannar ibland framför Harry Vallmans säng. Chefen ser på den sjuke, bläddrar i journalens sidor och frågar kanske om någon sak. Hosta? Sömn? Kort och lakoniskt. Detta är ronden, den mysteriösa, heliga ronden. Släta till täckena! Öppna fönstren! Givakt, långliggare i vita järnsängar! Tramp, tramp. Ronden kommer. Ty-s-s-t!

Men under en rond kan det även hända någonting. På en och annan temperaturlista kan doktorn skriva det underbara, efterlängtnade ordet "uppstigning". Ibland kan det bli "full kur" eller "arbete". Men krånglar "tempen" kan det också bli "säng". Stundom finns det åtråvärda ordet "avresa" på någon patients journal. Avresa. Hemfärd. Hjärtat klappar av glädje i bröstet. Ronden kan också ha en extra undersökning som följd. Medikamenter ordinerar. Så länkats åter dag till dag i veckors och månaders kedja.

En dag fick även Harry Vallman stiga upp. Efter månaders sängpina blir det "hall" och omsider "full kur". Det känns underligt att åter sätta fötterna på marken. Första gången han

stiger ner från trappan gungar sandgången framför honom. Benen känns så märkvärdigt svaga. Men gräsmattorna äro gröna, i rabatterna glöder ännu en och annan ros fastän det är höst — höst för andra gången sedan Harry Vallman kom till sanatoriet. Vart ha två somrar tagit vägen? Vad har livet givit den sjuke, och vad har han själv utträttat? Föga! Intet! Ändå vill Harry se hoppfullt framåt. Nu har han ju "kur". Kanske han kan bli stark igen? Kanske — — —. Febern gick ju ned till sist. Borde det inte då även finnas möjlighet, att han en gång skall bli frisk, tänker sjuklingen.

Och dagarna gå. Hur åtråvärd uppstigningen än syntes för sängliggaren, blir dock tiden erfornig även för uppegångaren i längden. Dagrumsvrån blir trist och trång, de dagligen trampa-de stigarna välkända. Ändå händer det något ibland. En kamrat far hem. En ny kommer i stället. Man saknar den förra och närmar sig med nyfiken undran den senare. Från en annan avdelning kommer ett föga känt ansikte ut på hallen. Stundom har en ensam själ uppe på någon av salarna kämpat till slut. Och läkare, systrar och biträden trampa sina många, tåliga steg. Så flyter tiden bort. Det växlar och skiftar. Medan det ljusnar för den ena, kanske det mörknar för en annan.

Ändå är sanatoriet för många ett hem, en tillflyktsort bortom livets stormar. Där har man mat, där har man en bädd, där finner man kamrater, vilka man lär sig hålla av. Ofta bli innevärnarna på en sal som en familj. Man delar sorger och glädjeämnen. Kan man lära sig att resignera, ja även vegetera, syns tillvaron stundom rätt dräglig. Tidens ur tickar vidare. En dag pekar visaren åter på vår.

Vår — — —.

Aprildagens solglans breder sitt guld över vidderna. Sanatoriets fasad lyser bländande vit. Kring de vidöppna fönstren fläktas gardinerna för vårliga brisar, och luften strömmar in syrisk och frisk i förut vintergråa salar. Den vårdoftande luften rinner ljum genom struparna och smeker sjuka bröst. Som ett löfte är dagen, vårtiden. Hos många, många klena tänder vårens ankomst en ny hoppets gnista. Den smygande våren, som har sommar och värme i släptåg, skall den hos sjuklingarna åstadkomma undret, vilket de alla vänta? Skall sommaren läka såren, giva hälsa och krafter på nytt?

*

En sådan dag går doktor Braag åter rondan. Fötter trampa ekande längs korridorernas blankbonade linoleumsgolv. Dörrar öppnas och slutas med dova smällar. Från rum till rum går läkarnas och systrarnas stela, vita tåg. Lugn och värdig marscherar överläkaren som en general framför sin trupp. Stetoskopet sticker upp ur en ficka. Fingrarna leka med blyertspennan. Varje journal ägnas några ögonblicks studium. På somliga göres en anteckning. Chefen utbyter tankar och synpunkter med kollegerna. En upplysning tarvas ibland. Någon behöver ett ord till tröst. Förseelser påtalas och bestraffas. Mäktig är han, överläkaren. Kanske han syns sträng ibland, men han känner livet. De mest olika situationer har han ställts inför under årens lopp.

Tramp, tramp — — —. Frisk och klar står dagen. Läkarna i de vita rockarna gripas även de av förnyat hopp i sitt ibland föga framgångsrika arbete. Doktor Braag smider nya planer. Våren och sommaren skall komma dem alla till hjälp. Och i den rena, höga luften går det liksom lättare att andas för de sjuka. I deras sinnen vakna livsmod och kampvilja ånyo efter vinterns gråtunga, svåra dagar. Den erfarne doktor Braag ser glansen i ögonen. Varje vår har han mött ständigt samma syn. Till många skall sommaren bära hjälp och styrka, men överläkaren vet också, att till länge betrykta och plågade kommer våren som

den evige befriaren. Livets bleka låga skall slockna ut med stjärnglansen i de sista, fraslande frostnätterna.

Ronden går från sal till sal. Järnsängarnas stela skelett möta läkarnas ögon. Varje morgon samma enahanda syn. I somliga bäddar kan ansiktet, som blickar emot de vitrockade männen, vara detsamma under åratals. Harry Vallman var länge en sådan "långliggare". Nu har han emellertid kur med liggurer på hallen och promenader i omgivningen. Ännu är det väl klen med krafterna och hälsan, men nära två år ha gått sedan Harry Vallman steg som patient inom sanatoriets murar. Överläkaren vänder på bladen i journalens digra lunta. Så ritar pennan några svängande krumelurer: Avresa.

Åter smälla dörrarna. Läkarnas karavan går vidare. Pennan kommer ofta fram. I dag har chefen liksom fått skrivlust. Varje vår gör han emellertid en storrensning bland patienterna. När sommaren nalkas med sol och värme, då få åtskilliga gamla gäster lämna anstalten för att sköta sig hemma. För många betyder avresans stund en längre närd dröm. Hemfärdens dag med handtryckningar, glada skratt och lyckönskningar ha de sett fram emot och längtat efter i månader. Livet, det fria, lockande men för somliga så hårda livet ute i vimlet, skall åter sluta dem i sin famn. Även "långliggaren" måste bort till sist, hem till sin gamla vistelseort eller till nya platser. Andra sjuklingar vänta på vård och vila för en tid på sanatoriet.

Harry Vallman har emellertid känt sig trygg i sin invanda miljö. Under den långa tidrymd, som gått, sedan sanatoriet blev hans tillflykt, har tanken till en del kopplats bort från yttervärldens jäkt och omsorger. Så länge Harry Vallman inte var någorlunda återställd, fick han väl stanna på anstalten, tänkte han. I bokstavig mening är han också hemlös där ute i livet. Sedan några månader är hans mor borta för alltid. Ett hårt slag var meddelandet därom. Nu är det hem, han en gång lämnat, skövlut, och okända människor trampa golv och tun. Ensam, fattig och utan hem är han.

Avresa!

Det skär till i bröstet på den sjuke, då han efter en stund kommer in på salen och läser orden på journalen. Trots den fina vårluften går det för en stund tungt att andas. Ynglingen måste svälja och svälja. Den korta lilla formeln å det rutiga arket, som så många längtat efter och åstunda, gör inte Harry Vallman glad. Nog har även Harry en gång brunnit av åtrå efter avresans dag, väl har han längtat ut till livet. Nu ter sig dock allt så annorlunda. Vart skall sjuklingen resa, nu när friheten vinkar? Harry Vallman har inte mycket att välja på. Någon släktings hem har kanske föresvävat honom. Vad som ligger närmast till hands är dock — ålderdomshemmet.

Det bubblar och sjuder inom den gänglige, bleke ynglingen. Han skulle vilja rasa och gråta av sorg över sitt tunga öde, han skulle vilja skrika högt av vrede och smärta, men munnen är hårt slutet i trots. Två par ögon följa det vita ansiktets spända drag. I två av rummets sängar ligga olyckskamrater och bevittna striden, själskampen. För deras skull gäller det att behärska sig, medan den första våldsamma stormen får rasa över.

Ynglingen vill vara stark, han tvingar tårarna tillbaka och knyter handen impulsivt som i brottarkamp. Framtidens mörka perspektiv behärskar sjuklingens hela tankevärld, och för sin inre blick ser han hemsocknens ålderdomshem med dess trista miljö. "Fattigstuguhjon, fattigstuguhjon", viskar det inom honom, och han ser föreståndarinnans vassa profil med brillor på näsan samt skäggvårtsprydd haka. Han skönjer den dvärglike, lytte Sven, han ser "Stummen" och den fånige Arnman. Den låghalta slafsan Johanna och bygdens rännarkäring Ida Kvist skymta för honom — psykiskt defekta, av ålderdom och brist

Alla konvalescent- och patientföreningar deltaga i Statuskampanjen intill årsmötet.

försläppade och blekta individer. Snart är han en av dem. Fat-tighjon — — —.

Meningslös och brutal synes tillvaron för Harry Vallman. Bot-tenlös, dymörk är själens förtvivlan. Ur lönnliga källsprång sipp-rar trotsets kalla livsström fram. Febern bränner i kroppen efter sinnserörelsens våldsamma vulkanutbrott. Jämnvikt och ro är borta. Livet är för bedrövtligt.

Dagen går. Överallt möter ynglingen människor. Överallt blicka forskande ögon emot honom. Det blir kväll, men inte heller sjukrummet giver ensamhet och ro. Från varje säng möter Vallman en kamrats rannsakande blickar. Var och en har dock sitt öde att bära. Det sedvanliga kvällssamtalet kom-mer omsider igång som vanliga. Medlidsamhet och pjask hjälper föga i livets svåra ögonblick. Genom ett karskt uppträdande tror sig också den olycklige ynglingen kunna dölja sin upp-rördhet och sin smärta. Han faller uttryck främmande för ho-nom själv, ord, som sällan eller aldrig gått över hans läppar. Inom honom skälver det dock av gråt. Knappt är lampan släckt förrän han gömmer ansiktet i filtarna och låter tårarna strömma.

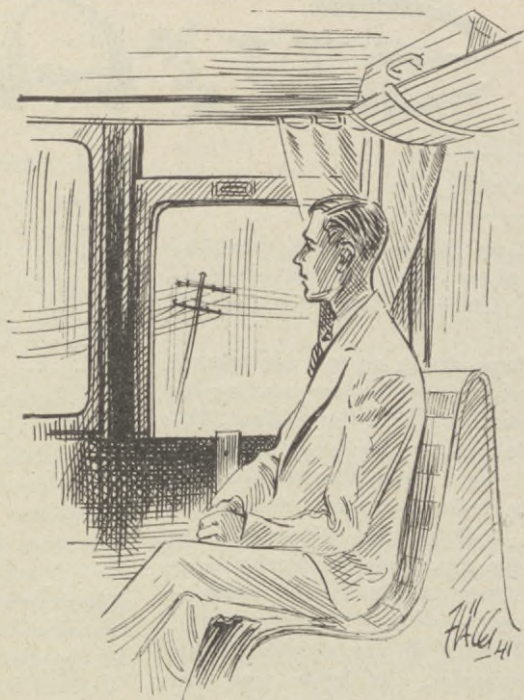
Aprilnattens dunkel döljer barmhärtigt den unge mannens förkrosselse och sammanbrott. En snyftning stiger som en öds-lig, huttrande frostvind ibland, men kamraterna i rummet sova. Endast några darrande vårstjärnor gå sin bana högt över par-kens furor.

*

De återstående dagarna på sanatoriet skrida framåt, fulla av vända och grubbel. Sjuklingen har svårt att förlika sig med tanken på att ålderdomshemmet skall bli hans tillflyktsort. Blott 23-årig skall han inrangeras bland anstaltens åldriga, utslitna pensionärer och andligt defekta inhysingar. Skall han orka utstå månaders och års dagliga vistelse och nöting tillsammans med dessa stackare? Skall han uthärda, att av kända och okända mötas med samma blickar, som han förr sett riktade mot dessa åldringar; som han själv sett dem med. Räknas som dött, värde-löst gods. Kanske ömkas, beklagas över sitt olycksöde. De forna kamraterna ha nu yrken och kanske egna hem. Själv har han intet, är intet. Särskilt är det mötet med en, som bereder honom vända — återseendet med flickan han höll av, då han blev sjuk. Ännu kommer det ett brev från henne ibland, men kan-ske hon efter detta skall frukta honom, blygas för honom. Fat-tighjon — — —.

Så är avresans dag inne. Harry Vallman har gått den bruk-rika turen genom hall och sjukhus och tagit farväl av kamra-ter och vänner. En och annan hand har han tryckt hårdare och längre än andra, från ett par sängar har det känts svårt att slita sig loss. Trots allt har livet givit honom något även under dessa år. Ändå har inte glädjens eld lyst i hans ögon, som avskeds-tagande annars bruka visa. Och inne hos doktor Braag har han stått och fått mottaga de sedvanliga ordinationerna. För första gången har läkaren synts tala fullt ärligt om ynglingens sjuk-dom och framtidsutsikter. Vallmans tilltagande farhågor ha be-sannats. Sjukdomen är allvarligare än vad han själv först velat tro eller läkarna förut låtit vedergå sig. Fullt återställd och ar-betsför kan Harry Vallman aldrig mera bli. Så hade överläka-ren talat om plikt och samhällsansvar. Med ett förståndigt lev-nadssätt kunde livet ännu ha mycket att ge. Då chefen sett på Vallman hade han mött en hård glans i den förut veke ynglingens blick. Den sträve doktor Braag hade ett ögonblick fumlut med orden. Kanske han under några sekunder läst ett människödes kamp i ögonens djupa schakt.

Slutligen sitter Harry Vallman åter på tåget. Snart två år

ha gått sedan han åkte bort denna buktande led. Nu färdas han vägen tillbaka. Nu bär det hem.

Vägen tillbaka — — —.

Det ligger som ett hån i blotta tanken. Vägen tillbaka. Hem. Hur annorlunda hade inte Harry tänkt sig återfärden den dag han fort bort denna väg. Hur blommade inte hoppet, tillför-sikten ännu den stunden. Hur spänd var då inte ännu ener-gin och tron på framtiden. Nu var allt så förändrat. Mor var borta — mor, det bästa av allt han ägt. Hans hem var sking-rat. Harry Vallman hade ingen fast punkt i tillvaron. Vägen fick gärna bära honom vart som helst. Fara hem lät som hån, ironi. Var hade Harry något hem nu?

Sedan den dag doktor Braag med några snabba pennrörelser skrev sitt "avresa" på Harry Vallmans journal, har varje vaken stund varit uppfylld av undran och grubbel för ynglingen. Han hade övertänkt alla möjligheter att finna ett hemvist, provat för och emot. Släktingar och vänner hade fått passera revy. Knap-past någon av dem skulle dock vilja mottaga Harry för någon längre tid, det förstod han väl. Moster Betty, en äldre syster till mor, var ynglingens enda svaga hopp. Till henne skulle han vända sig. Men svårigheter fanns överallt. Något som Harry ännu inte provat på men inte desto mindre fruktade för, det var bacillskräcken. Av kamrater på sanatoriet hade han hört berät-tas fantastiska historier om denna sak.

När Harry Vallman sitter där på den bruna tredjeklassoffan tänker han liksom så ofta förut på, att det är särskilt ett ting han nu i sin brydda situation behöver — pengar. Hade han pengar skulle han själv kunna ordna sig ett hem. Där skulle han i lugn och ro kunna sköta sig, tills krafter och tillfrisknande stabiliserat sig och han blev kapabel att utföra en lättare syssla. Nu drives han i stället redan under den första mera på-tagliga läkningstiden ut till hårda, osäkra levnadsförhållanden, varunder den dyrbara sanatoriekurens resultat kanske skall spolieras. För Harry Vallman synes tuberkulosvården ensidig

Goda råd och Annat

Goda råd.

Vi träffade häromdagen vår vän Andersson, något blek i ansiktet efter genomlidna influensa. Han snöt sig och sade:

Bästa bror, det är en sak, jag kommit underfund med de här dagarna, jag legat till sängs och bl. a. läst "Status". Tonen i tidningen är alldeles för pockande, inte duger det i dessa tider att skriva så där fräna ledare och sän't. Man måste gå fram försiktigt, med silkesvantar. Du förstår, den nuvarande situationen — socialpolitiken, ja, Du förstår, opportunitetshänsyn — —

Och förresten är det alldeles för lite förströrelseläsning. Det borde vara mer noveller, vitsar och sän't där! Då ä sän't folk helst läser.

Vi äro alltid tacksamma för kritik.

Vi gingo därför hem, begrundande Anderssons säkerligen berättigade anmärkningar. Andersson är nämligen en ömdömesgill man. Det har han själv sagt, så då måste det ju vara sant.

På redaktionen hade kassören ordnat kön av novellförfattare, skaldar och tecknare. Vi slog oss ned vid skrivbordet och köpte sex noveller, sju rimmade och fyra orimmade dikter samt nio garanterade originalvitsar (d. v. s. att herr Humoristen, som levererade desamma förut sålt dem endast till ett fåtal tidningar och tidskrifter). Vi stodo just i begrepp att lyckliggöra en ung dam genom att förvärva en av henne nedtecknad absolut sann berättelse ur livet, då det ringde på telefonen.

Hallå, svarade vi, Drömmarnas land. (Så hette nämligen berättelsen ur livet och vår själ dvaldes för ögonblicket där.)

Det är Pettersson, som talar

sade en röst. Pettersson. Jo, bästa bror, ta' inte illa upp, men jag träffade i går en bekant, och vi kom att tala om "Status". Vi kom överens om, att det står alldeles för mycket noveller i tidningen. Det kunde räcka med hälften. Det borde stå mer om tuberkulosen. Och så är ledarna alldeles för tama. Man måste vara fränare, mycket fränare, om man ska kunna väcka de sovande myndigheterna. Man måste slå på trumman, på bastrumman, förstår Du — om det ska höras i dessa tider. Man måste vara hänsynslöst frän! Och förresten borde ni höja upplagan med så där en 10 000 exemplar. Den saken är klar. — Ja, det, var bara det, jag ville ha sagt. Hej!

Den råd lyder är vis,

det är ett sant ord, och därför måste vi — hur grymt det än var — hänvisa den unga författarinnan och hennes middagfemma till drömmarnas land. Vi tänkte med en rysning på Erik den XIV, som ensam och omgiven av dåliga rådgivare irrade omkring, och vi tackade Ödet för alla goda människor, som så oegennyttigt vakade över oss och hjälpte oss med goda råd.

Pettersson anses allmänt vara en man med kloka synpunkter, en man med ömdöme. Naturligtvis hade han rätt!

Jag påpekade detta för Lundström,

som ibland tittar upp (d. v. s. på redaktionen) för att lösa världsgåtorna, i vilken konst han är absolut överträffad. Han vet nämligen allt — både vem som skall vinna kriget och hur en slipsten skall dra's i alla livets skiften och förhållanden.

Bah, sade Lundström, Pettersson! Vad begriper egentligen han? Nej, gosse

vill Du ha ett gott råd, hur man skall redigera en tidning, så hör här: Det måste vara mera korsord. Minst tre: ett svårt, ett medelsvårt och ett lätt. Och så en 50-lapp i pris för varje. Och så mera schack. Mera problem över huvudetaget. Folk vill ha problem att lösa, förstår Du. Och så en sida om teater och en idrottssida. Och en utrikeskrönika. I dessa tider, gosse — folk vill ha problem!

Sälunda talade Andersson, Pettersson och Lundström.

Så nu vet vi precis, hur "Status" skall redigeras!

Från Hålahult

skriver till oss en man, som tydligen vill vara okänd. Han har nämligen under-tecknat sitt brev "Patient", vilket ju visserligen säger en del, men ändå — —

"Patient" är upprörd över artikeln i januarinumret med rubriken "Den tröstlösa vandringen". — "Rubriken kan ju vara sann, men innehållet är mer än beklagligt", skriver han. Vi ha ju litet svårt att förstå den tankegång, som ligger till grund för detta påstående, ty om rubriken "är sann" så måste väl också innehållet vara det, eller hur? Ty det är ju om "den tröstlösa vandringen" artikeln handlar, den tröstlösa vandring, den omedelade sanatoriepatienten har framför sig efter sjukhusvistelsen. Och att denna vandring är beklaglig, det äro vi de första att skriva under på!

Men vi ska' inte märka ord, ty av fortsättningen av brevet framgår, vad det är, "Patient" menar och vad, som gjort honom upprörd. Han skriver nämligen vidare:

"Vi stackars lungsjuka måste väl envar ha nog av att vi råkat få denna svåra sjukdom, utan att genom sådana artiklar behöva bli påminta om vad som eventuellt kan komma att hända oss, när vi en gång kommer ut från sanatoriet, varför jag anser det i högsta grad olämpligt att införa sådana upplevelser i detta organ".

och felkonstruerad. Vad har han nu för glädje av de två långa årens bidan? Vad har det tjänat till att längta, att tro och hoppas, nu när ålderdomshemmet kanske ändå blir hans hem.

I det längsta vill dock Harry söka efter motsvar. Är han inte allt för självisk och otacksam, tänker han. Är han inte just nu allt för splittrad, allt för uppriven, för att kunna se sunt och klart på sin belägenhet? Med ödmjukt sinne bör han se kommande dagar an. Vad är han för mer värd än ålderdomshemmens stappande gamla, försöker han intala sig — fattiga människor som han, men vilka under ett långt liv arbetat och sli-

tit ut sig i kampen för brödet. Själur, som även de kanske längtat och drömt, innan sinnet slappnat och bleks.

Ödmjukhet — — —. För Harry Vallman innebär ordet dock mest självuppgivelse. Mörk och osäker ter sig framtiden. Tungt och bittert är sinnet. Öde, tänker ynglingen, är detta mitt öde, så olika de ljusa drömmarna en gång. Men färden går vidare. Dunk, dunk — — —. Ibland kanske han även drömde om att få fara ut i världen, att bäras hän mot spännande äventyr och okända mål.

En gång för han också bort. Detta är vägen tillbaka.

Den lilla strutsen

gömmor huvudet i ökensanden. Då ser han inte de otäcka människorna, som jag honom, och tror, att han själv är osynlig.

Men vi lungsjuka är inga strutsar kära "Patient". Vi är inte — eller bör åtminstone inte vara — så ömtåliga varelser (i andra avseenden än möjligen rent fysiskt) att vi inte våga se verkligheten i ögonen. I stället skall vi gemensamt rusta oss att slåss mot de fiender, vi möta på "den tröstlösa vandringen" i fattigvårdsbyråkratins och bacillskräckens sterila öken. Gör vi det, ska' vi snart se, att det finns små trevliga oaser här och där och vandringen mister en hel del av sin tröstlöshet. Och för att kunna slåss, måste vi känna fienden — annars blir vi lätt besegrade i första drabbningen.

Detta är en sida av saken.

En annan är den, att ingen sanatoriepatient i detta land torde ha undgått att

Om barnen hosta

så ge dem Tussipectirup. Tussipect innehåller gamla, beprövade och nya effektiva läkemedel och är alltså sammansatt på bästa möjliga sätt. Tussipect löser snabbt det sega slemmet, så att luftvägarna bli fria och de besvärliga hostretningarna, som plåga barnen och beröva dem deras välbehövliga sömn, fort lindras och upphävas.

Tussipect
den nya i hög grad verksamma hostsirupen

T 920

redan under sin första sanatorievistelse höra skildringar, lika dem som lämnades i "Den tröstlösa vandringen". Ingen, som vi träffat åtminstone, vare sig på Hålahult eller på andra tuberkulossjukhus, där vi hamnat då och då. Och inte fanns det f. ö. på Hålahult på "vår tid" någon som blev upprörd över dylika berättelser. Inte på den manliga avdelningen åtminstone och inte upprörd på det viset, "Patient" tycks avse. Möjligen indignerad, vilket på sin höjd kunde fördelaktigt inverka på utseendet och därigenom befordrande för klövringen. Ty "skön är en man, då han är vred", säger Skalden.

Vidare skriver "Patient":

"Försök istället att lämna upplysning om, vart och till vilka dessa patienter, som äro i nöd, skola vända sig för att få hjälp och stöd och låt ett sådant meddelande och upplysning bli ett stående meddelande i Eder ärade tidning."

Ja, det var just det, bästa vän! Det är tyvärr bara så med det önskemålet, att det är alldeles för lätt att gå till mötes. Det där "stående meddelandet" skulle nämligen komma att te sig tämligen mager. Så här:

Till Dispensären och fattigvården.
Punkt.

Och Dispensären hänvisar den hjälpsökande till fattigvården. Så enkelt är det!

Men det borde inte vara så. Det måste bli en ändring. De lungsjukas eftervård måste ordnas på ett för landet värdigt sätt. Och det är för detta ändamål De Lungsjukas Riksförbund arbetar, och som ett led i detta arbete, som ett instrument för detsamma, utger Förbundet tidskriften "Status", som — i motsats till vad "Patient" förmodar — sprides bland tusentals människor utanför sanatorierna, som läses av myndigheter, läkare, fattigvårdsfolk, fackföreningsfolk, som sändes till de flesta tidningar i landet, vilka då och då vidarebefordra de synpunkter på de lungsjukas problem, vilka framföres i "Status".

Ja, så var det med den saken. Och nu hoppas vi, att "Patient" förstår och förlåter oss "Den tröstlösa vandringen". Vilken sålunda icke införts av sadistiska motiv.

Slutligen

kröna vi all denna visdom med berättelsen om en filosofiprofessor i ett av våra grannländer vilken en dag fick påhälsning av sin närmaste granne, som undrade om inte professorn hade en bra bok

Den japanske kristne ledaren, dr Toyohiko Kagawa, känd över hela världen som en av kristenhetens mest oförfärdade sanningsägare och som nyligen arresterats av japanerna för att han sagt sin mening om den kinesisk-japanska konflikten, har — sedan han blivit frigiven — rest till en liten japansk ö, där han "för återstoden av sitt liv kommer att verka bland lungsjuka".

*

Som en tyst protest mot den dåliga maten och för att överhuvudtaget få förbättrade levnadsomständigheter har en makaber demonstration ägt rum vid S:t Bois-sanatoriet i Uruguay. Mer än 100 tuberkulossjuka samlade sig och bildade ett demonstrationståg som drog genom gatorna.

Genom löfte om betydliga förbättringar lyckades myndigheterna så småningom förmå demonstranterna att skingra sig och återvända till sanatoriet.

*

Danska Nationalföreningen mot tuberkulos kunde den 16 jan. se tillbaka på en 40-årig tillvaro.

I en ledande artikel i "Ekstra-Bladet" erinras med anledning härav om det förhållandet, att år 1901, då Nationalföreningen bildades, var dödligheten i tuberkulos i Danmark 20 på 10 000 invånare. År 1939 var motsvarande siffra 3 på 10 000 invånare. Danmark har nu den lägsta tuberkulosdödligheten i hela Europa.

Danska Nationalföreningen har tills dato byggt 16 sanatorier samt 3 sjukhem för tuberkulösa.

att låna ut. Professorn funderade en stund på vad som kunde vara lämpligt för den en smula merkantilt betonade besökaren och till sist plockade han fram ett exemplar av Platons dialoger. Några dagar senare kom grannen tillbaka med boken och tackade för lånet.

— Nå, sade professorn, hade ni någon glädje av att läsa den?

— Ja då, svarade den andre, det hade jag visst, boken var riktigt intressant. Den där Platon säger faktiskt en hel del saker, som jag själv har gått och fundrat på.

Juan.

PATIENTERNAS SPALT

Från St. Ekebergs horisont

Cabaré Klöverbuketten.

Kära vänner!

Här på St. Ekeberg har det hänt två ting, som närmast skulle kunna kallas revolutionsartade. Gamla, ärevärdiga, skarborgare ute i landet, tagom mod till eder och läs följande: Stor galamiddag *med dans* på St. Ekeberg! Det låter konstigt men är faktiskt sant. Signaturen, som upplevt denna celebra händelse, men bara till hälften överlevt densamma, kan skriva intyg på heder och samvete — en masse.

Därmed har en gammal inrotad så-skall-det-vara tradition sent omsider sopats undan. Älskad av ingen — saknad av ännu färre. Det är vår värderade överläkare d:r Jean Manfred som på detta energiska och mot oss välvilliga sätt rivit ner gamla dammhöljda skrankor från anno dazumal. Det behövs inte så förfärligt mycket för att "fårskockkänslan" skall minskas, bara man ser, att tumtrycket lättar — och inte ökar. Snälla chefen fortsatt som hittills!

Efter denna svamlade ingress kanske vi skulle övergå till själva kärnan i ämnet: festen.

I en, av våra flickor skönt dekorerad matsal intogs dinér. Bl. a. märktes samtliga doktorer med fruor, samt ett flertal andra högre dignitärer vid honnörsbordet. Sedan sign. med stor möda fått orkestern att tystna, harklat sig ett flertal gånger och sagt några "väl valda" ord började man att frossa i mat (3) och dryck (6). (Siffrorna inom parenteserna betecknar salsnummer på avd. 5, resten förstår nog den skarpsinnige läsaren själv!)

Till tonerna av Sven Englis' utmärkta orkester förflöt midagen under angenäm stämning och snart var man framme vid kaffet.

Efter detta flyttades möblerna med häpnadsväckande fart undan och dansen började. Serpentinerna ven i luften, fantasifulla mössor och hattar trollades fram och sattes käckt på sned,

ovanför belåtet grinande nynor! Ballonger small riktigt krigiskt — och tidsenligt — under den spännande stund då ballongdanserna pågick. Denna blev en aning långdragen, beroende på, att de flesta paren använde s. k. service, som ideligen påmonterade nya ballonger då någon "olycka" skett med den gamla! Segrarparet hade blott använt sin "depå" ett tiotal gånger, vilket ju inte var så farligt!

Så fortsatte dansen till fram på kvällstimmarna då den avslutades med att fru Modighs cabaretgång framträdde och sjöng repris på några spetsiga visor som tidigare lanserats genom "Cabaré Klöverbukettens" försorg.

I och med detta är vi inne på den andra stora händelsen här, nämligen ovan omförmälda "Cabaré Klöverbuketten"

Direktris var, som redan antytts fru Modigh — och det var i sanning modigt! (Denna vits är simpelt knyckt, det måste tillstås.)

Nå — emellertid, den yttre ramen var ganska smakfullt ordnad. Kärleksvisorna lagom sentimentala för att hänfört kunna njutas av härstädes befintliga unga damer — och överseende avfärdas av de mera realistiska herrarna. Allt detta var nog bra, men bäst fann vi nog alla, de allt annat än snälla saker som sades om aktuella tilldragelser och personligheter. D. v. s. om man händelsevis inte träffades själv!

Signaturen och "Status" fick sig ett par ordentliga piskrapp. Därför är vi nu gemensamt förbittrade! Så här lät det ungefär: Don Juan klagade bittert över att han inte kunde få klövrarna i fred "då skriver dom om en i "Status" och andra otrevligheter! Men trösten kom: det blir i så fall på latin eller något annat fint språk, så de är ingen människa som begriper. . .

Svaromål: 1. Överlåt klövringen till sign. så blir det inget skrivet om den saken, det lövas! 2. Gå med i härstädes befint-

Modiga män: Henry och Hugo.

liga studiecirkel, skall ni finna, att det är betydligt lättare att skriva "latin" än svenska!

Som avslutning på detta glädjefyllda brev skall sign. be att få berätta en historia:

På rondan klagade en långliggare bittert över att det blev så långsamt. . .

— Han har ju inte varit här mer än sju år än, sa' doktorn, så han får väl ha tålmod. . .!

Eder förbundne
Tall.

P. S. Hr H—g ber mig framföra ett hjärtligt tack för de telegram och andra lyckönskningar som kommit honom till del i anledning av "ryktet" i "Status" nr 1. Detta gäller särskilt Hässleby!

D. S.

Hässleby-krönika

Nu kan våren komma när den vill. Nu ha nämligen Hässleby patienter varit ute på det slädparti, som så länge stötts och blötts och organiserats, och som sign. faktiskt trodde skulle bli ett av dessa legendariska projekt man bara hör talas om då och då, men som aldrig bli utförda. (Exempel för stockholmare: Tegelbacken och Kocksgränd!) Desto större är nu glädjen, att färden verkligen blev av, så mycket mera som den blev en verkligt trevlig upplevelse, som nöjeschefen, herr Agné, har all heder av. En är han, men ett lejon! (Jag hoppas nu bara, att en viss hr Anderssons klöver, som också är ett Leijon, ej anser sig förbigången.) Ingatorp, slädpartiets mål, var onekligen bättre än man väntat, och den varma buljongen utlöste det ena smackandet ljudligare än det andra. Sedan var det någon som råkade nämna, att buljongen var medförd hemifrån, och — oförklarliga mysterium! — strax var den inte fullt så god! Särskilt för sign. — han är nämligen gammal i gamet — var det något av en sensation att åter få vråka sig i en fullt civil schäslong. Även yngre förmågor logo dock ett igenkännandets leende.

Föga skulle rubriken ovan kunna försvaras, om jag underlåte att ge en rapport från klöverfronten. För en normal genomsnittspatient torde dagens timmar fördela sig sålunda: klövring 80 %, ätning 10 % och liggning 30 %. Felsökaren anmärker här skadeglatt, att summan blir 120 % vilket precis stämmer med vad jag menade, nämligen att många ha oerhört svårt att få tiden att räcka till. Det är egentligen underligt, att våra "översåtar", för att tala med hr Segerstedt, fortfarande hålla på den gamla, löjliga principen att man bör ligga och vila allt emellanåt under en sanatoriekur. När skola de, liksom våra mest avancerade klövrare redan gjort, inse, att klövring är den bästa medicinen?!!

Men låt oss hålla oss till fakta! Låt oss liksom Svenska Lawn-tennisförbundet (underligt namn!) göra upp en "rankinglist".

För att vara artig kavaljer hoppar jag över klöver äss, kung och knekt. Klöver dam nummer ett torde för närvarande vara frkn Larsson, som enligt Internationella Klöverunionens tabell inhöstat 128 värdefulla poäng. (Tabellen bygger som bekant på principen: ju snabbare avverkad klövring, ju högre poäng.) Som stolta furor (Sic!) för motorsågen (med ASEA-motor) har det ena manliga hjärtat efter det andra i snabb följd fallit för tjuserskans blickar. Frkn Larsson har nu för att säkra tillgången lagt beslag på en hel Skoog, vilket nästan skulle kunna kallas för hamstring.

Andra äro ej fullt så vittomfamnande. Sköna göteborgskan Margareta har t. ex. bara skaffat sig en enda gren, men en fin gren, en Cedergren. Att Ekhstehdth (snälla sättarn, glöm inte något h, för då blir han så ledsen) är stabil och bra att hålla sig till, när det blåser, hörs ju på namnet, och det har också insetts av sanats småflickor.

Om somliga alltså gått in för mera eldfångda saker, ägna andra sig med all iver åt det matnyttiga. Herr teologen Johansson utgör härvidlag ett gott föredöme för envar. Trots ivriga observationer har ej kunnat utrönas, huruvida J. är att anse som gourmet eller gourmand.

Till sist en replik, uppsnappad vid ett Kvick-parti härom kvällen. ("Kvick" är det där nya frågespelet.) Det gäller att hitta "Något som bäres av krigare" med början på F, och efter en stunds ivrigt tänkande skiner vice fälttandläkaren A. upp: "Fotlapp"! Medspelarna se en aning tvivlande ut, varför A. finner sig föranlåten förklara: "Jo, ser ni, fotlapp det är. . .". H., numera absolut kronvrak, avbryter och yttrar med oändligt högdragen min: "ja, jag vet, jag har också innehaft höga poster inom det militära!"

Hälsningar
Hjt.

Från Medelpads horisont

— "Där de milsvida skogarna susa". . .

Med denna gratisreklam åt en viss "plattcharmör" inledes denna lilla artikel. Och skall man nu vara riktigt ärlig, kan det kanske inte ligga någon orätt i detta, med tanke på vad platt- och andra charmörer betyder för oss lungsjuka, "som äro tacksamma för allt vad vi kan få" (helst utan eller med mycket ringa ersättning!) såväl andligt som lekamligt.

Med reservation för vad ovan framförts (ifråga om ersättning!) tar jag friheten att å P. U. F:s i Sundsvall vägnar hälsa alla glädjespridare välkomna till våra breddgrader, och för att nu inte vara lokalpatriotisk, till alla övriga sanatorier också! Men låt oss återgå till "de milsvida skogarna" och i synnerhet den trakt, så rik på dessa romantiska realiteter, som den, i vilken sign. efter sin sanatorievistelse bebor.

En dag, när kylan inte är allt för bister, beslutar jag mig för ett för en gångs skull strunta i de liggkurer och program i öv-

"Zürich"

ALLM OLYCKSF o. ANSVARSFÖRSÄKR A.-B. I ZÜRICH (Schweiz)
EUROPAS STÖRSTA ANSVARSFÖRSÄKRINGSBOLAG

meddelar på förmånliga villkor
ANSVARS- AUTOMOBIL- TRAFIK-
OLYCKSFALLS- & INBROTTS-
FÖRSÄKRING

Införda offert från

"ZÜRICH"s FILIALDIREKTION
Tel. 23 29 20 Birger Jarlgatan 8, Stockholm

rigt, som uppgjorts av min läkare, och begiva mig på en riktig skogsvandring. Här skall andas skogsluft och fångas nya friska intryck! Kanske är det något av det förbjudnas tjusning som ibland griper oss lungsjuka, då vi stick i stäv mot givna påbud och föreskrifter följa våra egna impulser.

Det är solsken och gnistrande färgprakt i skogen i dag, tyska och andaktsfulla stå träden i sin vita vinterskrud, endast knarret från mina skosulor stör tystnaden. Snart kommer jag in på en timmerväg och här kan man börja skönja spåren av "A-människornas" hårda framfart i skog och mark. Timmervägen går fram i svängar, detta för att undvika att backarna skola bli allt för branta och riskabla. Här och var kan man se hur de väldiga timmerlassen i de värsta krökarna gått allt för nära vägkanterna och de träd som stått nära intill vägen ha fått både barken och flisor ur stammarna bortslitna av timmerforornas imponerande kraft och framfart. Snart hörs yxhugg i skogen ackompanjerade av buller och brak från fallande träd, och nu skymtar brötar här och var av rundbarkat virke. Jag vill emellertid inte störa "A-människorna" under deras hårda och idoga kamp mot skogens jättar, och när klangen från en klocka varslar om att ett timmerlass är i antågande, tar jag av en gångstig på sidan om vägen för att slippa hoppa på sidan i den djupa snön när foran kommer. Gångstigen som går i sick-sack leder slutligen till en glänta i skogen. Och där mitt uppe på en kulle står det näpnaste och trevligaste lilla hus mitt inne i vilda skogen. Ingen vanlig timmerkoja byggd av grova timmerstockar!

Nej detta är ett modernt hus hopskruvat av plattor, som nu börjar bli vanligt i skogarna. Jag kliver in i stugan, där finns ingen inne, tar fram min medhavda termos och gör mig hemmastadd i den trevna boningen. Snart storma emellertid "A-människorna" in under rassel av yxor och sågar, det är nämligen deras boningen. "Här skall lagas mat och här skall trimmas verktyg"!

Samtalet rör sig mest om verktyg och konsten att ge yxor och sågar den rätta skärpan. Så glider det så småningom över på mig och min sjukdom. Man berättar om kraftiga förkylningar, sjukdomar och strapatser som ibland varit av allvarlig art men alltid med tur och skicklighet klarats upp.

Jag berättar om livet på sanatorium och svårigheterna för oss lungsjuka efter sanatorievistelse. Vi ventilerar tillsammans problemen grundligt. Slutligen avstannar samtalet och tystnaden blir tryckande. De problem som här berörts har kanske givit envar något att tänka på — som kanske ingen av dem tänkt på förut. Kojans rolighetsminister tycker väl att tystnaden blir väl långvarig och tar till orda: — "Dä va en vinter för bra många år sen, ja bodde i en koje långt te skogs. Dä va foderbrist dä åre liksom nu å havre till hästen va nästan omöjligt å få tag i. Nere i byn, inte så långt ifrån koja bodde då emellertid en tocken där lungsjuken invalid som försörjde sig genom å tillvärke skoppligg (Bra sysselsättning ärade kolleger!) Ja va ner till'en å bad han tillvärke massvis mä pligg, men han skulle spetsa dem i båda ändar så dom såg ut som havre. Han gjorde som ja sa å tillvärke säckvis mä pligg-havre, hästen åt å trodde dä va äkta vara, å ja körde timmer utå själva atten den vintern!"

Efter denna historia i bästa Kalle Möller-stil är humöret och stämningen prima och när kojans dragspelsvirtuos tar upp "Livet i Finnskogarna", utfört med fart och kläm, känna vi oss alla i den rätta vildmarksstämningen. Det börjar skymma varför jag tar avsked, och med hjärtliga handtryckningar av hårda och garvade skogsmannahänder önskas jag åter välkommen

till skogskojan. Jag återvänder hemåt i den klara vinterkvällen, känner mig glad och nöjd med min dag, icke minst för de värdefulla råd jag fått ang. min framtida sysselsättning.

"Solo".

Röster i Söderby-radion

Jag var ute och gick både "storan" och "lillan" en dag och undrade för mig själv var alla klöverpar kunde vara.

Fredagen den 24 januari erhöj jag svar på denna min undran. I inledningskupletten till en radiocabaret som då anordnats av vår nöjeskommitté, gavs diskreta upplysningar om var eventuellt eftersökta par kunde anträffas. Jag tar mig friheten återgiva kupletten trots att jag riskerar att komma i författarens onåd.

Nöjeskommittén för fröjderna
vid Söderby skall upp i höjderna
vi börja med en spruta jazzmorfin
sedan melodin
slås på mandolin
Tvättrumsbasset Benny Goodman är
den som för oss till högre atmosfär.
Nu blåser det en kall och kylig vind
som för genom Dollys grind.

Ut i naturen
ner emot stugan vi gå
och ha vi turen
ej någon vi träffa på.
Fin är den kuren
den ger din själ stimulans.
Var välkommen i naturen
i Röda stugans glans.

Över stockar över stenar
över grind och dikesrenar
mellan snöbetäckta grenar
klöverparen sig förenar.
Var du förut blek om nosen
blir din kind nu röd som rosen
får av klöverdoft du dosen
den för dej blir a och o.

Ut i naturen etc.

Nu får vi inte längre permission
de slår ner humöret ger en visser ton
ett varv på lillan är ju mycket bra
ju för nerverna
säger reglerna.
På lillan syns dock ej en själ ändå
var går då klöverparen två och två?
Jo det blåser en kall och kylig vind
som går genom Dollys grind.

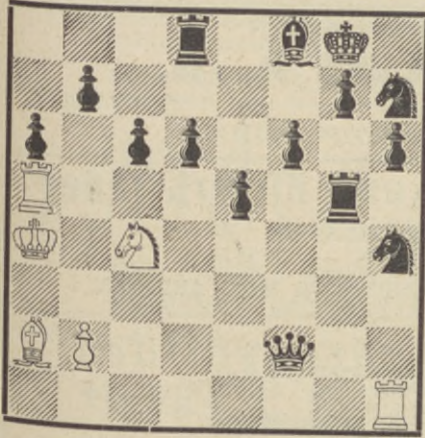
Ut i naturen etc.

Radioprogrammet i övrigt var anordnat med önskeskivor och däremellan uppträdande av lokala förmågor. Bland annat hade det lyckats nöjeskommittén att engagera den mer eller mindre kände professor Oland. Denna redogjorde med sin Sonora stämma (läs Decka-r-stämman) för ordet klövrings ursprung

Schackspalten

Red. av E. Lundin.

Behöver vit förlora?

Vit drar och . . .

Lösning på februarinumrets uppgift.

Vit räddar spelet på följande lika vackra som överraskande sätt: 1. Lf2!, e3. 2. Lxe3!, Dxe3. 3. Df2!!, Dxf2. 4. a 5†!

FRÅN RYSKA MÄSTERSKAPEN 1940.

Botvinnik har under en följd av år varit oslagbar i de ryska turneringarna, och även vid de få gånger han deltagit i internationella tävlingar hävdat sig som en mästare av världsmästarklass. I se-

naste ryska mästerskapsturneringen blev han emellertid till stor överraskning distanserad och fick nöja sig med att dela femte och sjätte pris. Det var dock säkerligen blott en tillfällig tillbakagång. I följande parti utmanövrerar Botvinnik i bästa stil lettlandaren Petrow, även detta ett starkt namn inom schackvärlden.

Franskt parti.

Botvinnik.	Petrow.
1. e2—e4	e7—e6
2. d2—d4	d7—d5
3. Sb1—d2	Sg8—f6
4. e4—e5	Sf6—d7
5. Lf1—d3	b7—b6

En idé, som härrör från Botvinnik själv. Han låter dock icke slå sig med egna vapen!

6. Sg1—e2	c7—c5
7. c2—c3	Lc8—a6

Detta var poängen med 5:e draget, svart vill oskadliggöra vits farliga angreppslöpare.

8. Ld3×a6	Sb8×a6
9. 0—0	Lf8—e7
10. f2—f4	f7—f5

Detta försvagar svarts bondeställning och borde ersatts med g7—g6, ehuru vi ha på känn att vit även därpå har de

bättre chanserna; angreppet med g4 och f5 ligger så att säga i luften.

11. e5×f6 e. p.	Le7×f6
12. Sd2—f3	0—0
13. Lc1—e3	Sa6—c7
14. Dd1—d3	Dd8—c8

Vit skulle gärna se, att svart med c5—e4 upphävde spänningen i centrum, ty då finge vit fria händer att koncentrera sig på kungsangrepp utan att bli störd av motförsök på damflygeln.

15. Se2—g3	Dc8—a6
16. Dd3—d2	Ta8—e8
18. b2—b4	a7—a5

Bättre vore c×b4 19. c×b4, b5! 20. a5, Sa6 åtföljt av Le7.

19. b4—b5	Lf6—e7
20. Dd2—d3	Tf8—f7
21. Ta1—e1	Te8—f8
22. Le3—d2	Le7—f6
23. f4—f5	Tf8—e8
24. Ld2—f4	c5—c4
25. Dd3—d2	Sd7—f8
26. Sf3—e5	Lf6×e5
27. Lf4×e5	Db7—c8
28. Dd2—g5	e6×f5
29. Sg3×f5	Sf8—g6
30. Le5×c7	

Sd6 vinner endast skenbart kvalitet.

Det följer T×f1 jämte Dd8!

30. —	Te8×e1
31. Tf1×e1	Dc8×c7
Eller 31. —T×c7.	32. Sd6 och vit vinner.
32. Te1—e8†	Tf7—f8
33. Sf5—e7†	Kg8—f7
34. Se7×d5	Dc7—b7
35. Te8—e3	Tf8—b8
36. h2—h4	Kf7—f8
37. h4—h5	Uppgivet

innebörd. Efter denna programpunkt följde en duettsång om Rosa på bal utmärkt framförd av ett par som vill vara anonymt.

Kärleksoskar utförde ett imitationsnummer, kallat Landskamp. Ett pianosolo inrymdes även i programmet och dessutom framträdde professor Oland ännu en gång nu föreläsande om blodet och om fötterna . . .

Programmet avslutades med ett sjömanspotpurri spelat av orkestern med sång av Nyselius. Orkestern är helt och hållet sammansatt av inhemska förmågor och blev av lyssnarna ytterst välvilligt mottagen vid detta sitt första radioframträdande. Jag har på hela sjukhuset endast hört nedsablade kritik från ett håll, men dennes missnöje var väntat varför kritiken togs med reservation.

Vi ha även haft föredrag av doktorerna Gullbring och Blom och dessa uppskattades av de som hade tillfälle att höra dem. Undertecknad var tyvärr på permission den dagen föredragen hölls varför jag ej kan recensera dessa.

Jag hörde av de som sålde Status på tolvän att det var en nyinkommen flicka som önskade lära sig att klövla, så om inga söderbynyheter skulle inflyta i Status under de närmaste månaderna så är jag troligen anträffbar ute i det av professor

Oland livligt framhållna kapitlet. Jag undrar förresten om inte professorn själv också ofta kan anträffas där. Med denna undran avslutar jag mitt reportage med Söderbyhälsningar till alla Status läsare från Sniff.

Alla avgångsklasser i Borås vaccinerade mot tbc.

Vid Sv. Skolläkareföreningens årsmöte i Göteborg förekom bl. a. en diskussion om tbc-vaccinationen i ungdomsåren. En av de mest uppmärksammade talarna var överläkaren vid Västeråsens sanatorium d:r E. Törnell, som förra våren utförde tbc-vaccination på samtliga elever i skolornas avgångsklasser i Borås med undantag av ett fåtal, som hade begärt att få slippa ifrån vaccinering. Det var den största tbc-vaccination på skolbarn som någonsin utförts i Sverige.

Tuberkulosvaccineringen vid Göteborgs folkskolor har nu fortskridit så långt att omkr. en tredjedel av eleverna vaccinerats. Kokslovet kom hindrande emellan för den fortsatta vaccineringen, varför resten vaccineras under återstoden av vårterminen. Åtgärden är

Patient- och konvalescentföreningar! Skaffa Status-försäljare på Eder ort.

STOCKHOLM

INGENJÖRSFIRMAN

EDWARD LARSSON & Co Kungsgatan 44, STOCKHOLM Tel. 21 17 18, 21 24 33
Telegramadress: LARSCOMP

Leverera: Transport- och Sällanläggningar

Gevaert Express Superchromfilm
28°
tillförsäkrar EDER under alla väder-
leksförhållanden
B Ä S T A R E S U L T A T

Försäkra Eder i

ÖSTRA SVERIGES ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA
Område: Stockholms, Uppsala och Gotlands län. Över 100
lokalsjukkassor underlätta medlemskap. — Begär upplys-
ning Drottninggatan 17, Stockholm. Tel. 11 87 54, 10 12 66.
Sök inträde medan Ni är frisk, då sjukdom drabbar Eder är
det för sent! Inträdesålder 15—39 år.

ALLT inom Järnvarubranschen**A.-B. JOHN WALL**

STOCKHOLM

Upplysningar om ELDBEGÄNGELSE

fämnas av Svenska Eldbegängelse-Föreningen, Sveavägen
25, 2 tr., Stockholm. Tel. 20 22 00, 20 22 80. Kremationsav-
gift för medlem särskilt låg. För inträde som medlem fordras
endast en ringa engångsavgift 5 eller 10 kr. Föreningens tid-
skrift "Ignis" kr. 3 per år. (12 nr.). Föreningens Minnes-
fond samlar medel till behövande änkor och barn.
Sv. Eldbegängelseförsäkringskassan befriar de efterlevande
från alla kostnader och bestyr med en avlidens begravning.
Låga premier.

MARIA HÅGGLUNDS

Köttextrekt — SOYA

Gammal välkänd skånsk tillverkning
— Utan Kryddor. —

Användes i Fackskolan för Huslig Ekonomi,
Uppsala, samt av framstående matlagningsex-
perter och hushållsskolor i landet. Koncentre-
rad. Dryg. Billig. HÅLLBAR. God och kraf-
tig. Soya är hjälp i varje hushåll. Säljes över
hela landet.

MINSKA EDRA UTGIFTER — KÖP HOS OSS!

Affärskuvert pr 100 st. 0:50, pr 1.000 st. 4:20. Helark pr 100
st. 1:— Läderportfölj, folio 3:25, resandeportfölj, prima ox-
hud, 15:— Reservoarpennor, 400 st., högklassigt, välk. fabr.
säljas för 6:—, 8:75, 10:50; gängse priser respektive 10:—,
12:50, 15:—. Trevliga modeller. Garanteras fullt felfria.
Skrivunderlägg i skinn, från det enklaste till det mest luxu-
ösa. Album, Brevpapper, Ringböcker. Allt i branschen. Kva-
lité till lägsta pris.

KONTORSLAGRET, G:la Brogatan 36
(3:dje huset fr. Vasagatan)

FJÄDERFABRIKEN

SPIROS A.-B.

Arbetaregatan 33 A

STOCKHOLM

Telefoner 53 05 94 — 53 11 30

O. Mårtenssons Bilverkstäder

HÖGBERGSGATAN 32

Tel.: 40 98 24 — 40 98 34

AUTOMOBIL-, SMIDES- & MEK. ARBETEN

Vart Ni går i världen

så blir vandringen lätt i SKODON av

KEMBELS HANDMETOD

Butik: Drottninggatan 65

TVÄTT-, KÖKS- och STERILISE-
RINGSANLÄGGNINGARVÄRMELEDNINGS-A.-B.
STOCKHOIM 12**CALOR**Vackra Enrumsmöbler i ek och björk. Kompletteringsmöb-
ler, Mattor, Sängkläder, Gardiner, Armatur m. m.**CONRAD ÅHLBERG**7 Bryggaregatan
BILLIGA PRISERTel. 23 04 75
KREDIT ORDNAS**H. P. ERIKSSONS Skinnvaru A.-B.**MALUNG. Telefoner: Malung 144. Regeringsgatan 17,
Stockholm. Tel. 10 77 79

PÅLSVAROR och SKINNKLÄDER

BETALD ANNONSPLATS

fullt frivillig men anslutningen är ändå så pass stor
som 80 proc. De 20 procenten "vaccinationsvägrare"
få framdeles tjänstgöra som jämförelsematerial, då man
efter ett antal år skall jämföra huru de vaccinerade
barnen och de icke vaccinerade stått emot eventuell
smitta.

Man är redan på det klara med att vaccinationen
skyddar mot sådana tuberkulösa åkommor som vatten
i lungsäcken och knölros. Av allra största intresse blir
att utröna om den också kommer att skydda mot lung-
tuberkulos.

Rävlanda ersätter ej Romanäs. Förslaget att Göte-
borgs stad skulle förvärva Romanäs sanatorium har
mötts av en del invändningar från drätselkammarens
första avdelning. Avdelningen ifrågasätter sålunda be-

hovet av så stor platsökning, som sanatorieköpet skul-
le innebära, och efterlyser utredning huruvida behö-
vet av vårdplatser kan erhållas genom omflyttningar
vid Renströmska sjukhuset eller genom omändring av
Rävlanda barnsanatorium till vårdanstalt för vuxna
tuberkulösa.

Sjukhusdirektionen påpekar med anledning härav,
dels att under 1940 en tydlig platsbrist gjort sig gäl-
lande på stadens tuberkulossjukhus, dels att alla sa-
natorie- och dispensärläkare äro ense om, att lungtu-
berkulosfrekvensen under kristid ökar ganska betyd-
ligt. Man har alltså alla skäl att vänta sig ett stegrat
behov av vårdplatser.

Vad beträffar omändring av Rävlanda barnsanato-
rium skulle en sådan kosta c:a 7 460 kr. per vårdplats
mot vid Romanäs endast 4 839 kr.

BORÅS

LÄKARROCKAR

Bra modeller — Höga kvalitéer

Konfektions-Kompaniet - Borås
Telefon 26 46 (Leverantör till sjukvårdsinrättningar)

ELEKTRISKA INSTALLATIONSÄFFÄREN

Sven Häggström - tel. aff. 100 58, bost. 117 33. Utför: Kraft- och belysningsinstallationer, lokaltelefoner och ringledningar. Försäljer: Material och glödlampor. Reparationer.

Entreprenör för Borås Stads Elektricitetsverk

Borås Fabriksnederlag

DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS
FÖRNÄMSTA INKÖPSKÄLLA

Aktiebolaget Marks J. Emanuelsson

Dir. J. Emanuelsson — BORÅS
Manufaktur, Korta varor en gros

Mekaniska Verkstaden AUTO

Olofsholmsgatan 16. Tel. 116 05, 124 02, 147 41

BIL- REPARATIONER
BÄRGNINGAR
RESERVDELAR

VARUHUSET SKANDIA

Holmsgatan 4, BORÅS - Telefon 120 60

Hallbergsg. 10 - Telefon 120 60

Räknar kunder inom alla samhällsklasser, därför att våra priser tilltala alla och våra varor passa alla.

Borås Elektriska Affär

ÖSTERLÅNGGATAN 21 TELEFON 938

FÖRSÄLJER ALLT INOM BRANSCHEN
UTFÖR ALLT INOM BRANSCHEN

BETALD ANNONSPLATS

ESKILSTUNA

Bröderna LUNDIN & LINDBERG

ESKILSTUNA METALLVARUFABRIK TELEFON 13 64

Husgerådsvaror i koppar och aluminium.
Presentartiklar i tenn

Martin Nordvalls Plåtslageri

BERGSGATAN 4 Tel. 24 35. Ankn. bost.

Utför allt som tillhör yrket

REELT UTFÖRANDE! HUMANA PRISER:

MODELLFABRIKEN

G. N. SKÖLD — Kungsgatan 61
TELEFON 26 70 BOSTADEN 32 70

ESKILSTUNA

Tillverkar alla slag av gjutmodeller

HANSSON & SVENSSON

BYGGNADSFIRMA

Svengrensgatan 4, ESKILSTUNA Tel. 21 15

Alla slags ny- och ombyggnadsarbeten samt reparationer utföras. Infordra kostnadsförslag

Köp Eder KAPPA

i ESKILSTUNA KAPPMAGASIN
KJERSELL & SVENSSON

Rådhusorget 5

Telefon 30 62

Ni slipper få kaffet på spisen om Ni skaffar Er en idealpanna som signalerar när den kokar

I Järn- och bosättningsaffärer eller från tillverkaren

OSCAR NILSSON - ESKILSTUNA

TELEFON 3 92

Vid behov av alla slags **Herrkläder**

IS. GOTTFARB, Eskilstuna - Tel. 473

HANDLA HOS OSS! FÖRSTKLASSIGA KVALITÉER!
BILLIGA PRISER!

BETALD ANNONSPLATS

FALUN

Husmoderföreningarna landet runt använda de
garanterade hemfärgerna

HÄRVAN och FENIX

Ljusäkta — Smetfria

Tillv.: A. W. Herdins Färgverk A.-B., FALUN

A.-B. BRÖDERNA RYLANDER

Tel. 5 44 FALUN Tel. 5 44

Utföra Värmeledningar och sanitära anläggningar. Försäljer från lager rör, rördelar, armatur, vattenklosetter o. tvättställ

KOPPARBERGS LÄNS SPARBANK

Huvudkontor i Falun. 80 filialer i Dalarna
Inlåningsränta 3½ %. Utlåningsränta 4½ %
mot säkerhet av inteckning inom 60 % av det i taxerings-
värdet ingående jordbruksvärdet i jordbruksfastighet, för-
sedd med nödiga åbyggnader, eller 60 % av taxeringsvärdet
i annan fastighet i stad, köping eller municipalsamhälle.

GÄLLIVARE

AKTIEBOLAGET

NORDSVENSK TRÄEXPORT

Tel. 112 GÄLLIVARE Tel. 112

Ständigt i lager: Sågade och hyvlade Trävaror i alla före-
kommande dimensioner. Stor sortering av Listverk

GÄVLE

Trödje Mjölkförsäljning

TREDJE TVÄRGATAN 10 GÄVLE

TELEFON 38 96

HALMSTAD

Aktiebolaget O. F. Jansson

BROGATAN, 47, HALMSTAD Tel. 703, 30 73
Byggnadsplåtslageri, Takmålning samt alla slags
Bleck- och Plåtarbeten

Eskilstunasliperiet

utför slipning av alla slags eggverktyg, såsom rakknivar, saxar, köksknivar, köttkvarn- och maskinknivar, hårklippningsmaskiner, kreaturssaxar, reparationer av fotogenkök samt finmekaniska arbeten.

HANTVERKAREGATAN 28 — HALMSTAD — TEL. 32 91

ELEGANTA SÄSONGNYHETER

i Damkapptyper, Damdräkttyger, Kostymer,
Överrockstyger, Klänningstyger.
Lägsta möjliga priser. Rikhaltig sortering.

WALLBERGS FÖRSÄLJNINGSMAGASIN

Storgatan 29 — HALMSTAD — Tel. 93

BETALD ANNONSPLATS

HUSKVARNA

Den största sorteringen, de förmånligaste priserna i
HERREKIPERINGSARTIKLAR och RESEFFEKTER
erbjuder

Gust. E. Svenssons Herrekipering

Telefon 70, HUSKVARNA Rosenborgsgat. 25

JÖNKÖPING

Reparera Eder cykel hos oss

Vi utföra arbetet fort, väl och billigt.
Väl sorterat lager av cykeldelar.

PERCY

Cykel-, Sport- & Radioaffär, Klostergatan 65. Tel. 41 43

Elander & Lundbergs JÄRNHANDEL

JÖNKÖPING

BETALD ANNONSPLATS

KATRINEHOLM

Konsum

Katrineholm

håller konkurrensen levande

A. KARLSSON - Handelsträdgård

DJULÖGATAN 40 — Tel. 65
REKOMMENDERAS

KRUKVÄXTER OCH LÖSA BLOMMOR, BANDERI

GYNNA ANNONSÖRERNA!

KIRUNA

CAFÉ ROYAL

REKOMMENDERAS

Gott kaffe med bröd från eget bageri. Choklad och te samt smörgåsar. Beställningar mottagas tacksamt. Tel. 575

ALLTID FÄRSKA BAKVERK

CONDITORI Brända Tomten

(Paul Lavén)

Tel. 1 09

Tel. 1 09

TÄRTOR — EFTERRÄTTER

E. ESPLING

TELEFON 7

KIRUNA

Stort modernt lager — Billiga priser. OBS! Nu bottenpriser å alla varor. Klänningstyger, Kapptyger, Kappor, Kostymer, Sybehör m. m., m. m. 5 % rabatt å kassakvitton

KRISTIANSTAD

VI SÄLJA

alla slag av byggnadsmaterial till platsens lägsta priser. Ljusnelywood och Jonitex. Ivö cement.

CARL NILSSONS TRÄVARUAFFÄR — KRISTIANSTAD
Tel. 11 Filial Långebro. Tel. 113

MALMÖ

God mat till lågt pris i trivsamt miljö

SOLIDARS RESTAURANGER

SÖDERGATAN 5

BERGSGATAN 20

Byggmästare KARL LARSSON
SÄFSTAHOLMSGATAN 9 MALMÖ

TELEFON 279 10, 170 53

Utför nybyggnader och reparationer. Infordra offert

Malmö Grus A.-B.

Norra Vallgatan 88 — Malmö

Telefon 29 113, 25 234

FOTO GRAMMOFON RADIO
FRAMKALLAR — KOPIERAR — FÖRSTORAR

STÖLTENS

Gust. Ad. Torg 47, Ö. Förstadsg. 29, Hamng. 1, Bergsg. 3
Tel. 710 80

IDA JOHNSON

DAMKONFEKTION

1:sta klass Syateljier

Bergsgatan 1 A

MALMÖ

Telefon 274 75

GALVANOFABRIKEN

Tel. 502 27

LIMHAMN

Tel. 502 27

FÖRKROMAR — GALVANISERAR — FÖRNICKLAR
FÖRSILVRAR — KADMIERAR

MALMBERGET

CAFÉ OCH KONDITORI

THULE

Tel. 293

MALMBERGET
PLATSENS FÖRNÄMSTA!

Tel. 293

NORRKÖPING

Doktor R. Frölinder

SKEPPARGATAN 56

Mottagning: Månd. o. Fred. 10—12 fm., Tisd. o. Torsd. 3—5 em., Lördagar 1—2 em. Övriga tider enligt överenskommelse per tel. 285 00

K. E. NYSTRÖMS Finbageri

N:a Kungsgatan 18

Tel. 225 89

NORRKÖPING

Rekommenderar sina förstklassiga Brödtillverkningar

Mor Annas HEMBAGERI & KAFFESTUGA

Hospitalsgatan 23 — Norrköping — Telefon 222 26

Beställningar mottagas tacksamt!

NYKÖPING

Sörmländska Lantmännens Centralförening

Huvudkontor: NYKÖPING

Avdelningskontor i Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Strängnäs och Södertälje

Mjöl, Spannmål, Torvströ, Fodermedel, Kalk m. m.

SKELLEFTEA

Bröderna Forslunds Automobilaffär

Storgatan 26, SKELLEFTEA

Förstklassig bilverkstad med moderna maskiner och verktyg. Cylinderborrningar etc.
Telefoner 5 03 och 6 10.

UMEA

A-B H. Anderssons

Värme- & Vattenledningsaffär — UMEA

Värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar
Införda kostnadsförslag. Tel.-anrop: Anderssons värme.

VÄSTERÅS

Allt i klädväg för barn o. ungdom

av prima kvalitéer och i största sortering

ELIN JOHANSSON & C:O EFTR., Bertil E:son Strand
Hörnet av Vasagat. o. Hantverkaregat., VÄSTERÅS
Telefoner 8 16 & 13 89

EKIPERA EDER HOS

J. Clasings Herrkonfektion

VÄSTERÅS

SMEDJEGATAN 12

TELEFON 41 73

KLÄD EDER

hos

BRÖDERNA
HEDBERGS

HERRKONFEKTION · TEL 92 · VÄSTERÅS

LINNEVAROR

Vävnader, draperiväv, gardiner, täcken, filter, mattor m. m. i största sortering och högsta kvalitéer till lägsta priser i

MÅLARDALENS LINNEMAGASIN

Vasagatan 26 — Telef. 15 21

VÄSTERÅS

Bergslagernas Kontorsmaskiner

Stora gatan 24, VÄSTERÅS

Tel. 17 15, 17 16, 32 88

ERIKA Skrivmaskiner — ORIGINAL-ODHNER Räknesmaskiner — VICTOR Adderingsmaskiner. Fullständig verkstadsservice, komplett reservdelslager. — Endast fackutbildad personal. Färgband, Carbonpapper, Utensilier.

Bergstrands Tryckeri

Tel. Tortuna 3

TORTUNA

Tel. Tortuna 3

Förlag av: blanketter och räkenskapsböcker för mejeri, lantbruk, el. föreningar m. m.

VÄXJÖ

Växjöortens Kooperativa Charkuteriförening u. p. a.

REKOMMENDERAS!

Gå till fackmännen — gå till

Växjö Kopparslageri

B. Mattisson & Co, Hagadal, Växjö. Tel. 13 74

B. Mattissons bostad 15 54

då Ni vill ha ett arbete i branschen utfört. Låt vår erfarenhet på området vara Eder till tjänst.

ÖREBRO

ALGOT ANDERSSON

VATTENLEDNINGSENTREPRENÖR

Mäster Larsg. 10, Örebro. Telefon 113 82. Utför Värmeanläggningar, Badrums- o. WC-inredningar m. m. i branschen
Gediget arbete. Humana priser.

ALLT vad som behöves för Skomakeriet erhålles fördelaktigt från Skomateriallagret & Nätlingsaffären

MONOPOL

Tel. 117 83

ÖREBRO

Tel. 117 83

Arvid Anderssons Konditori

(Harald Lindberg) ÖREBRO

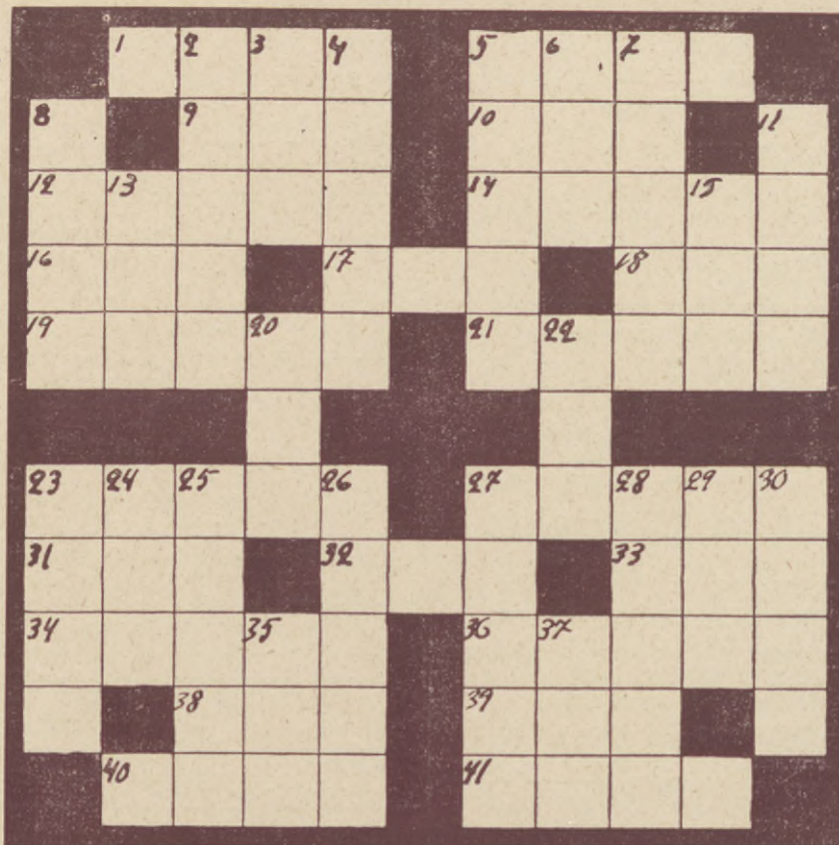
STORGATAN 20

TELEFON 124 02

REKOMMENDERAS!

Vågrätt:

1. Blir ibland utsatt för lärarens angrepp.
5. Lövas tidigt.
9. Till nytta och prydnad.
10. Skyddad plats.
12. Hundens sätt att nosa.
14. Latinsk eld.
16. Världsbekant ljus.
17. Ansiktsskydd.
18. +da detsamma som polera.
19. Uppåtsträvande blomma.
21. Tvingade.
23. Ger Viking åt sko.
27. Gammalmodigt tröskverk.
31. Läckert i fisk.
32. Utblottad.
33. Är mången Skansenstuga.
34. Skarp.
36. Göra fartyg vid kaj.
38. Genljud.
39. de Janeiro.
40. Väl genomtänkt.
41. Sno in sig.

Lodrrätt:

2. Ur vägen.
3. Gör gångtrafikant.
4. Fågel.
5. Bräde i gungning.
6. Grönt.
7. Fisk för julbruk.
8. Föregås alltid av fråga.
11. Kan man kalla kuperad mark.
13. Vara innehavare av.
15. Förenar sitt öde med Donau.
20. Nedtill runt upptill spetsigt.
22. Bjässe till havs.
23. Vikt, ibland av stor vikt.
24. Sjöfågel.
25. För blomma eller belysning.
26. Berömd kombination med blomster.
27. Är mången affärsman.
28. Viloplats.
29. Se 3 lodrrätt.
30. Prydnadssten.
35. Båt utan motor.
37. Hög siffra.

Lösningar

till Korsord n:r 3 skola vara oss tillhanda senast den 20 april. (Obs. tiden). Skriv "Korsord n:r 3" på kuvertet. Insändaren

av den först öppnade rätta lösningen belönas som vanligt med en femma. Lösningen jämte pristagarens namn meddelas i majnumret.

Lösningen till januarinumrets korsord kan — på grund av omläggningen av "Status" utgivning till den 1 i månaden — publiceras först i aprilnumret, då även pristagarens namn meddelas.

ÖSTERSUND

Gör Edra inköp av
KÖTT, FLÄSK & CHARKUTERIVAROR hos
Olov A. Johansson - Saluhallen
 Telefon 439 ÖSTERSUND Telefon 439
 Genom kylskåp alltid färska varor

Pariymer och Eau de Cologne

Tekn. art. i parti och minut.
A.-B. ÖSTERSUNDS FÄRGHANDEL
 STORGATAN 19 TELEFON 423

Husmoderns Hembageri

Allt i matbröd, kaffebröd, småbröd samt tårter och bakelser
BAGERIET: Ruuthsvägen 5 **BUTIKEN:** Storgatan 38
 Tel. 20 25 ÖSTERSUND Tel. 32 26

BARNKLÄDER

Dam-Jumpers, Koftor, Underkläder, Strumpor och Vantar.
 Stor sortering goda kvalitéer. Billiga priser.
FAHLÉNS, Prästgatan 27, ÖSTERSUND

A.-B. H. Anderssons Värme & Vattenledningsaffär
 PRÄSTGATAN 48 ÖSTERSUND

Bemyndigad entreprenör. Värme-, ventilations- o. sanitets- tekniska anläggningar. Infordra kostnadsföreslag. Telefoner: 16 58, 16 88 kontoret, 16 21 filialchefens bostad, 23 40 reparationer efter kontorstid

REST. RUNEBORG

Naturskönt läge med utsikt över Storsjön. Öppet året om. Lämpar sig utmärkt för större och mindre beställningar, kongresser och sammanträden. **Erkänt gott kök! Fullständig konditoriserivering.** Telefon 953, Östersund.

KRONMÄRKTA ÄGG —
 ägg Ni kan lita på

JÄMTLANDS LÄNS ÄGGCENTRAL
 ÖSTERSUND

H. E. NORDINS

Plåtslageri & Karosseriverkstad, Tottänge, Östersund.
 Tel. verkst. 27 89, bost. 27 90

Utför alla slag av plåtslageriarbeten. Spec.: Karosseriarbeten, såväl nybyggnader efter beställning som reparationer. Ansvarsfullt arbete garanteras. Mångårig erfarenhet.